

The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law

Comparative Study of Payment Barriers for the Purchase Price in Iranian Law and International Sale of Goods

Akbar Lashkari¹, Ebrahim Taghizadeh*², Ali Chahkandi³

1. PhD Student, Department of Private Law, Birjand Branch, Islamic Azad University, Birjand, Iran

2. Professor, Department of Private Law, Payame Noor University, Tehran, Iran

3. Assistant Professor, Department of Private Law, Birjand Branch, Islamic Azad University, Birjand, Iran

* Corresponding Author's Email: Taghizaadeh@gmail.com

ABSTRACT

Although various scholarly works have addressed the concept of the purchase price and methods of payment, there has been no effective analysis from a damage-assessment perspective regarding the obstacles to payment. Therefore, the central focus of this article is to examine the obstacles to the payment of the purchase price under Iranian law and in international sales contracts. Additionally, it seeks to answer the fundamental question: What effect does the identification of these obstacles have on the conduct of contracting parties with regard to the principles of binding force and validity of the contract? According to Paragraph 1 of Article 362 of the Iranian Civil Code, "upon the conclusion of a sale, the buyer becomes the owner of the sold property and the seller becomes the owner of the purchase price." This rule is one of the legal effects of a valid contract of sale, and the establishment of ownership over both the subject matter and the price must be continuous and permanent for both contracting parties (in both domestic and international sales). Therefore, the "purchase price" is exchanged with the "sold item," and the buyer is obligated to pay and fulfill their commitment. Consequently, the purchase price constitutes one of the two fundamental pillars of a sales contract, which may, at times, encounter barriers that alter the execution process of the contract. Such disruptions may lead to termination, annulment, or even the formation of a new contract. These barriers can be voluntary and based on mutual agreement, compulsory or coercive, statutory, or even unforeseeable.

Keywords: Seller, Barriers to Payment of the Price, Buyer, Obligations, Iranian Law, International Sale of Goods

How to cite: Lashkari, A., Taghizadeh, E., & Chahkandi, A. (2024). Comparative Study of Payment Barriers for the Purchase Price in Iranian Law and International Sale of Goods. *The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law*, 2(4), 59-83.

تاریخ ارسال: ۲۶ مرداد ۱۴۰۳
تاریخ بازنگری: ۲۷ آذر ۱۴۰۳
تاریخ پذیرش: ۱۶ دی ۱۴۰۳
تاریخ چاپ: ۳۰ بهمن ۱۴۰۳

دانشنامه فقه و حقوق تطبیقه

مطالعه تطبیقی موانع پرداخت ثمن در حقوق ایران و بیع بین المللی

اکبر لشکری^۱، ابراهیم تقی‌زاده^۲، علی چهکنندی‌نژاد^۳

۱. دانشجوی دکترای، گروه حقوق خصوصی، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران

۲. استاد، گروه حقوق خصوصی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۳. استادیار، گروه حقوق خصوصی، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: Taghizaadeh@gmail.com

چکیده

هرچند تاکنون در خصوص ثمن و شیوه‌های پرداخت آن، مقالات مختلفی به رشته تحریر آمده لیکن از منظر آسیب شناسی در مورد موانع پرداخت اقدام موثری صورت نگرفته لذا رویکرد اصلی این مقاله بررسی موانع پرداخت ثمن در حقوق ایران و بیع بین المللی است و همچنین پاسخ به این پرسش اساسی که شناخت این موانع چه تاثیری در عملکرد متعاملین در اصل لزوم و صحت قرارداد دارد؟ به استناد بند ۱ ماده ۳۶۲ قانون مدنی (به مجرد وقوع بیع مشتری مالک مبیع و بائع مالک ثمن می‌شود) که از آثار بیع صحیح است و این تثبیت مالکیت مبیع و ثمن برای متعاملین (هم در بیع داخلی و هم در بیع بین المللی) بایستی مستمر و دائمی باشد. بنابراین، "ثمن" با "مبیع" مبادله می‌شود و مشتری ملزم به تادیه و اجرای تعهد است. فلذا ثمن یکی از دو رکن اصلی عقد بیع می‌باشد که گاهی با موانعی مواجه می‌شود و روند اجرای قرارداد را تغییر می‌دهد که منجر به فسخ، ابطال یا حتی تشکیل قرارداد جدید می‌شود. این موانع ممکن است اختیاری و با تراضی، اجباری یا قهری، قانونی و یا حتی غیرقابل پیش بینی باشد.

کلیدواژگان: بائع، موانع پرداخت ثمن، مشتری، تعهدات، حقوق ایران، بیع بین المللی

نحوه استناددهی: لشکری، اکبر، تقی‌زاده، ابراهیم، و چهکنندی‌نژاد، علی. (۱۴۰۳). مطالعه تطبیقی موانع پرداخت ثمن در حقوق ایران و بیع بین المللی. دانشنامه فقه و حقوق تطبیقی، ۲(۴)، ۵۹-۸۳.

می‌شود، مثل یورو، دلار آمریکا و فرانک سوئیس (Shiravi &

Safaei, 2019). برخلاف خرید و فروش‌های داخلی، در تجارت بین الملل فروشنده و خریدار در دو کشور متفاوت قرار دارند و کالا باید از یک کشور به کشور دیگر حمل شود در صورتیکه ابتدا خریدار بهای قرارداد را پرداخت کند، فروشنده ممکن است از ارسال کالا خودداری کند و یا کالای معیوب یا ناقص ارسال نماید و یا کالایی ارسال کند که با قرارداد مطابقت ندارد. در صورتی که فروشنده ابتدا کالا را صادر نماید، این خطر وجود دارد که خریدار از قبول کالا خودداری کند و یا به ادعاهای واهی از قبیل عدم مطابقت کالا یا عیب و نقص، از پرداخت کل ثمن یا بخشی از آن خودداری کند. حتی در صورتی که خریدار شرکت معتبری است، پرداخت بهای قرارداد به فروشنده ممکن است به دلیل سیاست‌های ارزی کشور وارد کننده امکان پذیر نباشد مثل اینکه کشور خریدار با کسری موازنه ارزی روبه رو شده، از خروج ارز جلوگیری یا مشمول ممنوعیت و یا تحریم قرار گرفته است (شیروی، همان، ص ۲۴۰) در حقوق داخلی هم ممکن است پرداخت ثمن با موانعی روبرو شود. بنابراین ثمن معامله یکی از ارکان اساسی بیع داخلی و بین المللی است چنانچه به هر دلیلی پرداخت نشود یا موانعی در پرداخت بوجود آید می‌تواند از شرایط ابطال یا فسخ معاملات باشد یا روند معاملات را به سمت و سویی دیگر سوق دهد...لذا جهت ورود به بحث باید تبیین گردد که منظور از موانع آن چیزی است که در پرداخت ثمن به هر علتی خلل ایجاد کند حتی اگر پس از پرداخت منجر به استرداد گردد به نوعی با مانع مواجه شده است چرا که در قرارداد تأثیرگذار است و این مقاله پس از یافتن پاسخ مناسب برای سؤال کلیدی مطرح شده باید در صدد پاسخ برای این پرسش‌ها باشد که آیا موانع الزاماً قبل از پرداخت ثمن به وجود می‌آید؟ اینکه می‌توان پذیرفت موانع پرداخت ثمن همیشه جنبه منفی دارند و باعث زوال قرارداد می‌شوند؟ نگرش مثبت این

در فرهنگ فارسی معین، ثمن معامله به معنای بهاء و نرخ است (Moein, 2007) در علم حقوق به معنای پولی است که در قبال فروش مالی به دست می‌آید. در هر معامله‌ای متعاملین مقدار معینی پول رایج را مقرر می‌نمایند که به ازای مال مورد معامله قرارداد که از لحاظ ارزش با مال مورد معامله برابری می‌نماید. عبارت دیگر ثمن به بهایی اطلاق می‌گردد که کالا در برابر آن معامله شده است. خواه با ارزش متعارف کالا در بازار برابر، بیشتر یا کمتر باشد. در عقد بیع ثمن با مبیع مبادله می‌شود، پس منطقی است همچنان که بایع ملزم به تسلیم مبیع می‌شود، مشتری نیز ملزم به پرداخت ثمن گردد (Katouzian, 1997)؛ مشتری مکلف است که ثمن را در زمان و مکانی که هنگام عقد مشخص شده و مطابق با شرایطی که به وسیله طرفین تعیین گردیده است، تادیه نماید. بدیهی است که در حقوق داخلی تادیه ثمن با پول رایج در کشور انجام خواهد شد مگر آن که طرفین طور دیگری توافق نمایند (Shahidi, 2018)؛ با تفکر برگرفته از رویه معاملاتی و بر اساس حقوق داخلی، انتظار می‌رود مقدار و چگونگی پرداخت ثمن، مقارن با انعقاد بیع، به وسیله طرفین، مورد مذاکره و توافق قرار گرفته و خصوصیات آن تعیین شود (Rajabpour, 2013). یکی از فعالیت‌های متداول در عرصه تجارت خارجی داد و ستدهایی که میان شرکت‌ها و سایر موسسات تجاری-صنعتی بصورت صادرات و واردات کالاها و خدمات انجام می‌گیرد. علاوه بر جنبه‌های اقتصادی و تجاری که در فرایند انجام معاملات خارجی مطرح می‌شود امور مربوط به پرداخت‌ها و عملیات مالی آن نیز دارای اهمیت است (Haghighi, 2017). پس از تعیین بهای قرارداد یا توافق بر نحوه تعیین آن، موضوع مهم بعدی در پرداخت‌های بین‌المللی، تعیین پولی است که بهای قرارداد به آن پول پرداخت می‌شود که به آن «ارز معتبر بین المللی»^۱ اطلاق

¹ - hard currency

موانع چه تاثیری در گسترش معاملات دارند؟ و اینکه آیا این موانع پرداخت ثمن حصری هستند یا تمثیلی؟ و باین فرضیه علمی که شناخت موانع پرداخت ثمن در توسعه روابط تجاری داخلی و بین المللی و بقاء و استحکام معاملات موثر است.

پیشینه پژوهش

سیدنورانی و همکاران در مقاله‌ای با عنوان بررسی تحریم‌های اقتصادی بر کارایی بانک‌های ایران به این نتیجه رسیده اند که بانک‌های ایران در بازه زمانی ۱۳۹۵-۱۳۷۹ در سطح کارایی کامل نبوده اند و همچنین اثر تحریم بر عملکرد بانکی نشان می‌دهد که تحریم دارای اثر منفی و معنی دار بر عملکرد نظام بانکی ایران است و پیشنهاداتی داده اند مبنی بر اینکه: بانک‌های با اندازه کوچک تر باید به سمت سیاست ادغام بانکی سوق داده شوند، و نیز نظام بانکی باید به سمت جایگزینی کانال مالی سوئیفت با کانال مشابه خارجی نظیر کیس و استفاده بیشتر از کانال داخلی سپام حرکت نماید (Seyyed Norani et al., 2019).

کیماسی و همکاران در پژوهش خود تأثیر تحریم‌های نظام بانکی کشور بر سودآوری آن‌ها را در طول دوره زمانی ۱۳۹۳-۱۳۸۶ بر روی ۲۲ بانک منتخب مورد بررسی قرار داده و اذعان می‌دارند که قطع همکاری سازمان سوئیفت بر سودآوری بانک‌ها اثر منفی گذاشته است و وضعیت رکود تورمی در کشورها حاکم گردیده است (Kimasi et al., 2016).

شاهبازی و همکاران در خصوص اعتبارسنجی کارایی حق حبس با توجه به قلمرو عملیاتی آن بیان داشتند که حق حبس فقط از بدتر شدن وضعیت قراردادی طرفین پیشگیری کرده و از ورود خسارات بعدی جلوگیری می‌کند، نمی‌تواند به عنوان ضمانت اجرا مناسب باشد. از همین رو تضمین به معنای پیشگیری و دفع (موانع در اجرایی کردن تعهدات) است ولی آنچه که حق حبس به ارمغان می‌آورد معالجه و رفع (ضرر بیشتر) است (Shahbaz, 2021).

ره پیک و همکاران در نگارش خود با مضمون سیر تحول ماهیت اقاله در حقوق اسلام با مطالعه تطبیقی در حقوق انگلیسی و فرانسه بیان می‌دارند فقیهان شیعی در ابتدا اقاله را فسخ عقد می‌شمردند ولی بتدریج به لزوم رضای دو طرف در انعقاد آن متمایل شده اند در حقوق ایران، بسیاری از حقوقدانان به عقد بودن آن نظر داده اند و اینکه اقاله، گاه سبب تملیک جدید می‌شود. در حقوق انگلیس، اقاله صرفاً توافق شمرده شده و در فرانسه تابع قواعد عمومی قراردادهاست (Rahpeyk et al., 2015).

پناهی به تحلیل ماهیت اقاله از دیدگاه قانون مدنی در پرتو نظریات فقهای امامیه و اهل سنت پرداخته و معتقد است، به جهت اینکه اقاله در عقود عهدی، سبب سقوط تعهد است، موجب زوال تعهد می‌شود (Panahi, 2018).

عبدی پور فرد و همکاران در مقاله خود با نگرشی مثبت به قضیه ابراء و بررسی ضمان در قراردادهای ارفاقی معتقدند چنانچه در قرارداد ارفاقی، عرف اخلاقی بر روابط بین تجار حاکم گردد، می‌تواند مانعی از ورشکستگی تاجر شود (Abdipourfard & Abbasi Andavari, 2019).

شهباز قهفرخی در تحقیق خود مبنی بر مالکیت ما فی الذمه و اثر آن نسبت به ثالث، بیان داشته: تعهدی که طلبکار و بدهکار آن، در آن واحد در یک شخص و دارایی جمع آمده باشد را نمی‌توان حقیقتاً تعهدنامید و با تحقق مالکیت ما فی الذمه، تعهد به طور کامل ساقط می‌گردد و می‌گوید، مالکیت ما فی الذمه واقعه حقوقی است که بین طرفین تعهد آثار متعددی بر جای می‌گذارد (Shahbaz, 2021).

اسفندیاری در نوشته خود به بررسی تطبیقی تهاتر در حقوق ایران و اصول قراردادهای تجاری بین المللی پرداخته و از دیدگاه قانون مدنی، تهاتر را از نوع قهری و واقعه حقوقی می‌داند و معتقد است مهم ترین اثری که تهاتر در حقوق ایران و اصول قراردادهای تجاری بین المللی برجای می‌گذارد سقوط تعهدات طرفین و به

با توجه به آنچه گفته شد اکثر موانع پرداخت ثمن منطبق با سقوط تعهدات در امور داخلی است. حال آنکه پژوهش‌های بین‌المللی بعمل آمده در این رابطه بیشتر به نحوه پرداخت‌ها و جلوگیری از ورشکستگی (که خود از موانع پرداخت می‌باشد) مرتبط است.

۱- تحریم

مهمترین مانع پرداخت ثمن در قراردادهای بویژه در بیع بین‌الملل عنصر «تحریم» است که توسط سازمان‌ها و برخی دولتها بر کشورها اعمال می‌شود. که در زیر به تشریح آن می‌پردازیم.

۱-۱- دیدگاه‌های مختلف تحریم در تجارت بین‌الملل

دیدگاه‌ها و تعاریف مختلفی از «تحریم» توسط دانشمندان علوم مختلف اجتماعی ارائه شده، اما هیچگاه در مورد آن اتفاق نظر حاصل نگردیده است. در فرهنگ لغت و اصطلاحات سیاسی لغت (Sanction) معادل تحریم، اجازه دادن و تصویب کردن، مجازات، جریمه، ضمانت اجرایی معنی شده است (Ebrahimi, 2012 & Shadi).

در دایره المعارف بریتانیکا درباره این لغت آمده است: sanction به معنای ضمانت اجرا یا مجازات‌ها، «اقدامات تنبیهی سیاسی، اقتصادی یا نظامی هستند که از طریق سیستم امنیت دسته جمعی علیه ناقضین حقوق بین‌الملل اعمال می‌گردد» (Dargahi, 2010).

Sanction در زبان فرانسه عبارت است از: «آلام و مجازات‌هایی که عادلانه وضع شده است و می‌تواند تهدید کند و تحمیل شود». بنا به اعتقاد «وایلد» sanction ابزاری است که سبب رعایت و اجرای تعهدات و مقررات می‌شود از این رو، برای یک جامعه بین‌المللی که راغب و مشتاق به حفظ نظم و آرامش و رعایت حقوق دولت‌هاست، ضرورت تام دارد (Kim Richard, 1989). به اختصار، اصطلاح تحریم، عبارت است از: امتناعی نظام‌یافته از برقراری روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی یا نظامی یک دولت یا گروه خاصی از دولت‌ها برای تنبیه یا ایجاد رفتار

تبع آن مرتفع شدن تضمینات تعهد آنان است (Esfandiari, 2019).

ماتام در کتاب خود تحت عنوان تحریم‌های سازمان ملل متحد و حاکمیت قانون به بررسی جامع نقش سازمان ملل متحد در برقراری تحریم‌های بین‌المللی بر علیه کشورهای مختلف می‌پردازد و بصورت مطالعه موردی ۲۵ کشور تحت تحریم را بررسی می‌کند که توسط دکتر مجید عباسی و دکتر حمیدرضا عصارای ترجمه شده و می‌تواند برای پژوهشگران و دانشجویان مفید باشد (Matam, 2020).

وانگ جی و همکاران، طی مقاله‌ای تأثیرگذار کوید ۱۹ را بر بحران اقتصادی و ورشکستگی مشاغل و مصرف کنندگان در امریکا بررسی نموده‌اند و نتیجه حاصله این بود که برخلاف گزارش‌ها و انتظارات بسیاری از کارشناسان درخواست‌های مشتریان و کسب و کارهای کوچک از اواسط ماه مارس همان سال به شدت کاهش یافت و این مشاغل کوچک با موانع مالی و پرداخت مواجه شده‌اند (Wang et al., 2020).

زنگ وای و همکاران در نگارش خود بحران مالی و عدم پرداخت‌ها را به دلیل تأثیر قابل توجهی که بر کسب و کار دارد یک نگرانی بزرگ جهانی می‌دانند و معتقدند با ارائه چندین مدل پیش‌بینی ورشکستگی که طراحی شده می‌توان به تصمیم‌گیری دقیق و جلوگیری از ورشکستگی تجاری کمک کرد (Zhang et al., 2021).

آگوستیا و همکاران در پژوهشی که در دانشگاه ایرلانگا اندونزی انجام داده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که هیچ رابطه‌ای بین مدیریت سود و ریسک ورشکستگی وجود ندارد. با این حال تأثیر پرداخت وجه و سود حاصل از امور تجاری به توانایی مالی و اعتبار شرکت بستگی دارد و شرکت‌هایی که استراتژی تجاری مدیریت در پرداخت را اجرا کنند بطور قابل توجهی خطر ورشکستگی را کاهش می‌دهند (Agustia et al., 2020).

مورد قبول، با این وجود کاربرد آن بیشتر در روابط اقتصادی بین المللی رایج است و حسب مورد خریداری یا فروش کالاها و خدمات تولیدی یا مورد تقاضای یک دولت خاصی از او دریغ می‌شود. تحریم ممکن است عام یعنی شامل همه کالاها و خدمات یا خاص و محدود به یک نوع یا دسته خاصی از کالاها باشد (Evans & Tunam, 2002).

۱-۱-۱- انواع تحریم

تحریم‌ها از سه جنبه باهم متفاوت است.

۱-۱-۱-۱- هدف

تحریم‌ها بر اساس اهداف، به دو نوع تقسیم می‌شوند:

اول: تحریم با هدف استراتژیک؛ در این حالت منافع استراتژیک یک کشور در خطر قرار دارد، که در این صورت تحریم جایگزین جنگ می‌شود. هزینه اش از جنگ کمتر می‌باشد و برای کشور یا کشورهای اعمال کننده کاملاً قابل توجیه است.

دوم: تحریم با هدف تغییر رفتار؛ در این حالت، تحریم همه جانبه نخواهد بود و تغییر رژیم و بی ثبات کردن آن مورد نظر نیست (Zehrani, 1997).

۱-۱-۱-۲- مخاطب

از نظر مخاطب، تحریم به سه نوع تقسیم می‌شود:

اول: تحریم یک‌جانبه، در این نوع کشور فرستنده تحریم بر اساس تصمیم یک طرفه خود تحریم را اعمال می‌کند.

دوم: تحریم چند جانبه: که از سوی چند کشور علیه هدف صورت می‌گیرد.

سوم: تحریم سازمان ملل: که به وسیله شورای امنیت اعمال می‌شود (Ghamami, 2013).

۱-۱-۳- روش تحریم‌ها

تحریم‌ها از نظر روش یا به عبارت دیگر رفتار دولت به دو نوع تقسیم می‌شوند:

اول: تحریم اولیه: در صورتی که تحریم تنها به روابط دو کشور مربوط شود، بطوری که کشوری از برقراری تجارت یا تبادل خدمات یا سایر روابط اقتصادی و اجتماعی با کشور دیگری امتناع نماید، این تحریم اصطلاحاً «تحریم اولیه» یا ابتدایی که دامنه شمول آن محدود است خوانده می‌شود.

دوم: تحریم ثانویه: گاهی کشوری ممکن است دامنه تحریم را گسترش دهد و از برقراری روابط بازرگانی، مالی و سایر روابط با کشورهایی که با کشور مورد تحریم دارای روابط می‌باشند خودداری نماید که اصطلاحاً این نوع تحریم، «تحریم ثانویه» نامیده می‌شود. گاهی در تحریم ثانویه، کشور تحریم کننده از این هم فراتر می‌رود و همچون قانون داماتو آمریکا علیه ایران برای کشورها و یا شرکت‌هایی که با کشور تحریم شده روابط مالی و غیره برقرار نمایند مجازات تعیین می‌کند (Kausch & Boy, 1982).

۱-۲- تحریم‌های اقتصادی

تحریم‌های اقتصادی عبارت است از موضع گیری‌هایی که شماری از کشورها با هدف ایجاد محدودیت‌ها در تجارت و روابط رسمی با کشوری که از نظر آن‌ها قوانین بین المللی را نادیده می‌گیرد، اتخاذ می‌کنند. اغلب این کشورهای وضع شده بر علیه یک کشور، برای مقابله با سیاست‌ها و برنامه‌های آن کشور تفسیر می‌شوند (Ansari & Mohammad Ali, 2007).

فی الواقع می‌توان گفت که تحریم‌ها از موضع گیری رسمی آغاز و سپس عملیاتی می‌شوند. در سالیان اخیر، ابرقدرت‌های جهان با انگیزه توقف در پیشرفت برنامه‌های هسته‌ای ایران تحریم‌هایی را علیه این کشور وضع نمودند. به گفته کارشناسان سیاسی و امور بین الملل تحریم‌های یاد شده بر علیه برنامه‌های اتمی ایران تأثیر گذار نبوده، بلکه بیشتر تبعات منفی آن‌ها متوجه اقتصاد ایران و معیشت مردم عادی بوده است (Ansari & Mohammad Ali, 2007).

۱-۱-۳- تحریم‌های بانکی

مهمترین کارکرد ارتباطات بانکی در عرصه بین الملل، نقل و انتقال پول و در کنار آن ارائه خدماتی مانند انواع ضمانت نامه و اعتبارات اسنادی است که نقش موثری در تسهیل تجارت بین المللی دارد؛ از این رو قطع ارتباطات بانک‌های خارجی با بانک یا بانک‌های یک کشور، علاوه بر نقل و انتقال وجه، عملیات صادرات، واردات، فایننس و سرمایه‌گذاری خارجی در آن کشور را تا حد زیادی مختل می‌کند (Abdollahi & Foroutan Jezi, 2019).

پیام سوئیفت

«سوئیفت» انجمن جهانی ارتباطات مالی بین بانکی^۱ است که در سال ۱۹۷۳ تحت قانون کشور بلژیک و در بروکسل به ثبت رسیده است و در حال حاضر این انجمن، بالغ بر یازده هزار بانک، موسسه مالی، صندوق سرمایه‌گذاری و صرافی از ۲۰۰ کشور دنیا عضو هستند (Shiravi & Safaei, 2019).

سوئیفت به هر بانک یک کد اختصاصی می‌دهد و بنابراین هویت کلیه اعضای آن معلوم هستند امروزه بیشتر مبادلات بانکی از قبیل اعتبار اسنادی، ضمانت نامه، انتقال پول، حواله بانکی، برات، چک و سفته از طریق سوئیفت انجام می‌شود (Shiravi & Safaei, 2019).

دلایل ارجحیت تحریم‌های بانکی بر تحریم‌های دیگر

اول: تعداد بانک‌ها در عرصه بین الملل بسیار محدودتر از عناصر فعال در بخش تجارت بین الملل است بنابراین تحریم‌های بانکی آسانتر از تحریم تجاری است.

دوم: سرعت اجرای تحریم‌های بانکی بسیار بیشتر از تحریم‌های تجاری است.

سوم: به دلیل مکانیزم رصد و نظارت بر جریان وجوه دور زدن تحریم‌های بانکی سخت‌تر و شناسایی ناقضان تحریم‌های بانکی و مجازات آن‌ها در مقایسه با تحریم‌های تجاری آسانتر است.

چهارم: بانک‌ها در مقابل اعتبار خود ریسک گریزند و به ندرت حاضر به نقض تحریم‌ها و مخاطره در این زمینه می‌شوند.

نقض آزادی تجارت

از اصول موافقتنامه‌ها و قواعد حقوق بین الملل از جمله موافقتنامه تریپس (ماده ۶۴) و اعلامیه اصول حقوق بین الملل، آزادی تجارت است. بر این اساس مبنای زندگی بین‌المللی و حیات متمدنانه انسان در وضعیتی که جهانی شدن نیز به صورت پروژه-پروژه در حال پیگیری است ناگزیر از آزادی تجارت است. در چنین حالتی، تحریم به دو معناست.

اول: تجارت آزاد برای کشور مورد تحریم شناسایی نشده است. دوم: تجارت آزاد به علت ناامنی در بازار دچار ریسک و اخلال حاد می‌شود و سایرین از انجام تجارت آزاد روی برگردان می‌شوند و از تجارت جهانی دوباره به سمت تجارت ملی روی برگردان خواهد شد (Ansarian, 2012).

۱-۲- تحریم در حقوق داخلی

در قانون مدنی و حقوق ایران در خصوص تحریم نصی وجود ندارد ولی بموجب قانون در مواردی شخص نمی‌تواند دخل و تصرفی در اموال خود داشته باشد، مثلاً ممنوع معامله بوده یا به حکم قضایی، اموال و حسابهای وی توقیف و بازداشت شده باشد، یا اینکه ورشکسته محسوب شود و با این وجود مجازاتهایی برای تاجر ورشکسته پیش بینی شده از جمله اینکه حق دخالت تاجر در اموالش از او سلب گردیده و کلیه دارایی‌های او تسلیم طلبکاران شده و می‌تواند به نسبت طلب خود از دارایی ورشکسته استفاده کنند (Sotoudeh Tehrani, 2012).

۲- عدم تعهدات فروشنده

۱-۲- طرح موضوع

اگر فروشنده به تعهدات خود نسبت به مبیع عمل نکند، متقابلاً با مانع پرداخت ثمن از ناحیه خریدار برخورد می‌کند. لذا با بررسی

1-The Society for World Wide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT)

تعهدات فروشنده در حقوق ایران و کنوانسیون بیع بین المللی و نقض آن توسط بایع، خودبخود عدم تعهدات فروشنده آشکار می‌شود بنابراین در ذیل به تبیین آن می‌پردازیم:

۲-۲- تعهد فروشنده در حقوق ایران (مبنای حقوقی و موضوع آن)

۲-۲-۱- تسلیم مبیع

به موجب بند ۳ ماده ۳۶۲ قانون مدنی، «عقد بیع بایع را به تسلیم مبیع ملزم می‌نماید»

منظور از تسلیم تنها مفهوم مادی و محسوس آن نیست: یعنی نه فقط ضرورت ندارد که در همه جا مورد معامله بدست خریدار داده شود؛ قبض مادی هم، اگر همراه با تسلط خریدار بر مبیع نباشد و او را «متمکن از انحاء تصرفات و انتفاعات» نسازد تسلیم محسوب نمی‌شود (Katouzian, 2019). تسلیم عملی است قائم به دو شخص که به اعتبار دهنده تسلیم و به اعتبار گیرنده قبض و یا تسلیم نامند (Emami, 1992). تسلیم مبیع انجام تعهدی است که بایع در ضمن عقد بیع نموده، به این معنی در بیعی که مبیع عین خارجی یا در حکم آن می‌باشد بایع علاوه بر آنکه آن را به مشتری تملیک می‌نماید، ضمناً تعهد می‌کند که آنچه تملیک شده است، تسلیم نماید (Emami, 1992).

۲-۲-۲- مبنای حقوقی تسلیم

الزام فروشنده به تسلیم مبیع به دلیل ممنوع بودن تصرف در مال غیر نیست، ریشه قراردادی دارد و ناشی از عقد بیع است (Katouzian, 1997).

۲-۲-۳- موضوع تسلیم

فروشنده باید مبیع را، چنانکه موضوع توافق دو طرف قرار گرفته است، به خریدار تسلیم کند. می‌دانیم که اگر مبیع دارای عیب

پنهانی باشد و بعنوان کالای سالم مورد معامله قرار گیرد، خریدار می‌تواند یا از ثمن مورد توافق به نسبتی که از ارزش مبیع کاسته شده کسر بگذارد یا عقد را فسخ کند همچنین در صورتی که فروشنده خریدار را فریب دهد و عیبی را که مبیع داشته است از نظر پنهان دارد، باید خسارت ناشی از کار خود را جبران کند. حتی خریدار می‌تواند به جبران زیان خود قناعت نکند و عقد را به استناد خیار تدلیس برهم زند^۳ (Katouzian, 1997).

۲-۳- تعهدات فروشنده در کنوانسیون بیع بین المللی

علی الاصول تعهدات طرفین قرارداد، از جمله تعهدات فروشنده در قرارداد معین می‌شود و طرفین می‌توانند، هر نوع تعهدی را با توافق ایجاد کنند [اصل حاکمیت اراده] جز آنچه در قانون به صراحت منع شده باشد. در کنوانسیون هم این اصل پذیرفته شده است (Safaei, 2022). مفسران کنوانسیون مبنای این اصل را ماده ۶ کنوانسیون می‌دانند (Audit, 1990).

بر این اساس، مقررات کنوانسیون مانند بسیاری از مقررات راجع به بیع در نظام حقوق داخلی، نقش حمایتی و جنبه تکمیلی دارد و در واقع برای تکمیل اراده طرفین و حل مشکلات و مسائلی است که در قرارداد مسکوت می‌ماند (Honnold, 1991) بعلاوه، این اصل بطور ضمنی از ماده ۳۰ کنوانسیون در رابطه با تعهدات فروشنده نیز قابل استنباط است: «در این ماده، قرارداد بعنوان اولین منبع تعیین تعهدات بایع ذکر شده و پیش از بیان تعهدات به مندرجات قرارداد ارجاع گردیده است» (Safaei, 2022). تعهدات بایع، در کنوانسیون که در فرض عدم توافق بر خلاف آن به وی تحمیل می‌شوند عبارتند از:

^۳ - ماده ۴۳۸ به بعد ق.م.

^۴ - بایع مکلف است، به ترتیبی که در قرارداد و کنوانسیون مقرر شده است، کالا را تسلیم کند. هرگونه مدرک مربوط به کالا را تحویل دهد و مالکیت کالا را منتقل نماید»

^۱ - ماده ۳۶۷ قانون مدنی می‌گوید: «تسلیم عبارت است از دادن مبیع بتصرف مشتری، بنحوی که متمکن از انحاء تصرفات و انتفاعات باشد و قبض عبارت است از استیلاء مشتری بر مبیع»

^۲ - مواد ۴۲۲ به بعد ق.م.

اول: تعهدات اساسی^۱

تسلیم کالا: بر طبق ماده ۱۶۰۴ ق. م فرانسه « تسلیم عبارت است از گذاردن مبیع در اختیار مشتری یا دادن مبیع به تصرف او (Ghestin & Desche, 1990) مطابق قانون بیع کالای ۱۹۷۹، در حقوق انگلیسی تسلیم کالا عبارت است از اینکه یا بایع بطور فیزیکی کالا را به تصرف مشتری بدهد یا تسلیم نمادین نماید؛ یعنی با تحویل اسناد مالکیت کالا به مشتری و یا تحویل سایر وسایل، کنترل کالا را به بایع بدهد و یا ثالثی که کالا در تصرف اوست، اعلام کند که کالا را به نیابت از مشتری نگهداری می‌کند^۲، اینکه تسلیم کالا، اساسی‌ترین تعهد فروشنده می‌باشد، کنوانسیون تعریفی از آن ارائه نداده است. برخی از مفسران آن را چنین تعریف نموده اند که، تسلیم عبارت از هر نوع اقدامی است که به خریدار اجازه دهد کالا را تحت تصرف و سلطه خود درآورد (Audit, 1990) ولی از ماده ۳۱ کنوانسیون استنباط می‌شود که تسلیم نه تنها شامل تحویل کالا به خریدار (به تصرف او دادن) می‌شود، بلکه شامل موردی که کالا در اختیار او قرار می‌گیرد، نیز می‌گردد (Safaei, 2022).

تحویل اسناد: این اسناد ممکن است دلیل و مبین مالکیت باشند (مانند قبض انبار و غیره) و انواع دیگر اسناد که بایع عرفاً ملزم به تهیه آن است و باید تحویل مشتری دهد، را شامل می‌شود، از قبیل گواهی مبدأ، گواهی بازرسی، بیمه نامه و فاکتور (Audit, 1990).
انتقال مالکیت: در رابطه با زمان و شرایط انتقال مالکیت، کنوانسیون ساکت است زیرا مطابق بند ب ماده ۴ کنوانسیون، اثر بیع نسبت به مالکیت مبیع مشمول کنوانسیون نیست و این امر باید بر مبنای قانون اعمال، که مطابق قواعد حل تعارض مشخص شود، حل و فصل گردد؛ قواعد حل تعارض در رابطه با انتقال مالکیت، معمولاً قانون محل وقوع مال را حاکم می‌دانند.

دوم: تعهدات تکمیلی^۳ (تعهد همکاری)

این تعهدات در واقع از توابع تعهد تسلیم مبیع و در راستای تکمیل آن می‌باشند. این تعهدات که در ماده ۳۲ کنوانسیون بیان شده اند، در عرف تجاری هم وجود دارند. عمده این تعهدات عبارتند از: مشخص نمودن کالا، ترتیب و سازماندهی حمل، دادن مدارک و اطلاعات لازم برای بیمه کالا (Safaei, 2022).

سوم: مطابقت کالا با قرارداد^۴

فروشنده باید کالایی را تحویل دهد که با شرایط مندرج در قرارداد مطابقت باشد. لزوم مطابقت کالا با قرارداد، همانند سایر تعهدات فروشنده دارای ضمانت اجرای حقوقی است. و در صورتی که کالا مطابق با قرارداد نباشد (اعم از عدم مطابقت مادی یا عدم مطابقت حقوقی) مشتری می‌تواند از این ضمانت اجراها استفاده نماید. عدم مطابقت کالا، مصداقی از نقض تعهد از طرف فروشنده است و ضمانت اجرای آن بطور کلی در ماده ۴۵ کنوانسیون بیان شده است (Safaei, 2022).

۲-۴-۲- ضمانت اجرای نقض تعهدات فروشنده (فسخ و درخواست جبران خسارت)

۲-۴-۱- در حقوق ایران

هر چند این مطلب به صراحت در قانون مدنی بیان نشده است ولی با توجه به اصول حاکم بر حقوق مدنی بنظر می‌رسد که جبران خسارت با سایر طرق جبران از جمله فسخ قرارداد قابل جمع باشد مواد ۲۲۶، ۲۲۷، ۳۸۶، ۴۱۰ ق. م. تصریح دارد (Safaei, 2022).

۲-۴-۲- در کنوانسیون بیع بین المللی

در صورت نقض قرارداد توسط فروشنده، طرق مختلفی در اختیار خریدار قرار داده شده تا بدان وسیله بتواند خسارت ناشی از نقض قرارداد را جبران نماید^۵

^۴ - مواد ۴۴-۳۵ ک^۵ - ماده ۴۵ ک.^۱ - ماده ۳۰ ک^۲ - Aconcise Dictionary of Law, 2nd Ed Oxford University Press^۳ - ماده ۳۲ ک

اول: درخواست اجرای اجباری قرارداد (ماده ۴۶ ک). شامل: الف: اجرای عین قرارداد (بند ۱ ماده ۴۶ ک) ب: درخواست کالای جانشین (بند ۲ ماده ۴۶ ک) ج: درخواست اصلاح یا تعمیر کالا (بند ۳ ماده ۴۶ ک)^۱

دوم: فسخ قرارداد (ماده ۴۹ ک)

سوم: درخواست تقلیل ثمن (ماده ۵۰ ک)

چهارم: درخواست جبران خسارت (ماده (ب) (۱) ۴۵ ک)

در کنوانسیون حق درخواست خسارت مستقل از سایر ضمانت اجراهای قرارداد می‌باشد و با آن‌ها قابل جمع است (ماده ۲۱) ۴۵ ک (Safaei, 2022).

۳- حق حبس

۳-۱- حق حبس در حقوق ایران^۲

عقد بیع از جمله عقود معاوضی است. طرفین معامله در عقد بیع موظف هستند عوضین را در موعد مقرر تسلیم نمایند. بنابراین در صورت انجام ندادن این وظیفه از ناحیه یکی از طرفین معامله، طرف دیگر حق دارد از تحویل مبیع یا پرداخت ثمن خودداری نماید همان‌طور که مشتری هم می‌تواند از پرداخت ثمن امتناع نماید تا بایع، مبیع را تسلیم نماید. این حق را در اصطلاح «حق حبس» می‌گویند (Ansari & Mohammad Ali, 2007; Jafari, 1999). هر یک از بایع و مشتری به طور مساوی و به یک میزان از این حق برخوردارند. ولی اگر یکی از طرفین به نحوی آمادگی تسلیم عوض را اثبات کند، حق حبس برای طرف دیگر وجود نخواهد داشت. در صورتیکه متعهد تسلیم، از تسلیم مبیع یا ثمن خودداری کند و مبیع یا ثمن پیش از تسلیم تلف شود، حسب مورد خودداری کننده از تسلیم مسئول خواهد بود (Ghasemzadeh, 2006). در صورتیکه طرفین معامله هر کدام

تسلیم مال خود را به تسلیم مال دیگری موکول کند و هیچکدام به طرف دیگر معامله اطمینان نداشته باشد، در این صورت طرفین باید در محضر دادگاه حاضر شده و هر یک مالی را که باید به طرف دیگر بدهد، نزد دادگاه می‌سپارد تا دادگاه مال هر کدام را به صاحبش رد کند (Shahidi, 2018).

۳-۱-۱- مبنای حق حبس

در مورد مبنای حق حبس، بین فقها اختلاف نظر وجود دارد، برخی مبنای آن را شرط ضمن عقد می‌دانند (Khansari, 1405) و عده‌ای دیگر حق مزبور را حق عقلایی مترتب بر معاوضه می‌شمارند (Khomeini, 1984). گروهی هم آن را ناشی از التزام به عقد می‌دانند (Fakhar Tousi, 2006). مبنای قانون گذار در پذیرفتن حق حبس تقابل دو التزام ناشی از عقد است که به دلیل وجود ارتباط تبادلی میان آن‌ها ناگزیر باید همزمان انجام گیرند و این تساوی در تسلیم و هم زمانی آن یک طرف یا هر دو طرف را مستحق حبس می‌سازد (Rajabpour, 2013).

۳-۱-۲- آثار حق حبس

اول: تسلیم قسمتی از مبیع: تسلیم بعض از مبیع یا تأدیه بعض از ثمن، موجب اسقاط حق حبس نسبت به مقداری که تسلیم یا تأدیه نشده، نمی‌باشد، زیرا حق مزبور نسبت به تمامی اجزای مورد معامله است. البته قسمت باقیمانده باید به اندازه‌ای مهم باشد که اجرای حق حبس سوء استفاده تلقی نشود (Emami, 1992). دوم: هزینه نگهداری مبیع در ایام حبس: در حقوق ایران بواسطه پیروی از اصل کلی مالکیت، هزینه نگهداری مبیع در ایام حبس به عهده خریدار است این امر در کتب فقهی مورد تأیید قرار گرفته است (Ansari & Mohammad Ali, 2007).

^۲ - ماده ۳۷۷ ق.م. هر یک از بایع و مشتری حق دارد از تسلیم مبیع یا ثمن خودداری کند تا طرف دیگر حاضر به تسلیم شود. مگر اینکه مبیع یا ثمن مؤجل باشد و در این صورت هر کدام از مبیع یا ثمن که حال باشد باید تسلیم شود.

^۱ - این سه مورد از مصادیق اجرای اجباری قرارداد به معنای عامند، اگر چه اجرای اجباری به معنای خاص فقط به اجرای عین قرارداد گفته می‌شود

هم می‌تواند تسلیم مبیع یا اسناد کالا را منوط به پرداخت ثمن از ناحیه خریدار کند: یعنی طرفین حق حبس دارند (Safaei, 2022).

۳-۳- بررسی حق حبس در فروض مختلف قرارداد بیع

حق حبس طرفین قرارداد بیع در فروض مختلف و بر حسب اینکه خریدار چه زمانی ملزم به پرداخت ثمن باشد متفاوت است.

اول) تسلیم کالا در محل تجارت فروشنده

در صورتی که خریدار باید کالا را در محل تجارت فروشنده تحویل بگیرد، هنگامی که فروشنده اخطار می‌کند که کالا آماده تحویل است، کالا در اختیار وی قرار داده شده و مطابق بند یک ماده ۵۸ خریدار باید ثمن را بپردازد.^۲ (Schlechtriem, 1998)

دوم) تحویل کالا در محل تجارت خریدار

در صورتیکه فروشنده ملزم به تسلیم کالا در محل تجارت خریدار یا محل دیگر باشد، زمانیکه کالا در آن محل در اختیار او قرار داده می‌شود، در واقع کالا به او تسلیم شده و خریدار ملزم به پرداخت ثمن است.^۳ (Safaei, 2022).

سوم) کالا در انبار عمومی فروخته میشود

زمانی که فروشنده به انباردار اطلاع می‌دهد که خریدار حق تحویل و تصرف کالا را دارد، کالا در اختیار خریدار قرار داده شده است و خریدار ملزم به پرداخت ثمن است.^۴ (Safaei, 2022).

چهارم) قرارداد متضمن حمل کالا باشد

در فرضی که قرارداد متضمن حمل است، با تحویل کالا به اولین مؤسسه حمل، کالا تسلیم شده به مشتری محسوب می‌شود^۵ و مطابق بند یک ماده ۵۸ خریدار ملزم به پرداخت ثمن در همان زمان است (Safaei, 2022).

پنجم) فروش کالا در حال حمل

سوم: حق حبس در قراردادهای اقساطی و چندمرحله‌ای^۱: در حقوق ما اجرای حق حبس در قراردادهای اقساطی و چند مرحله‌ای بحثی نشده است. با توجه به اصول کلی حقوق ما، در این گونه از قراردادها چه همه اقساط را یک عقد تصور کنیم و چه هر قسط را عقد جداگانه‌ای بدانیم، در صورت حال بودن مبیع و ثمن، بایع دارای حق حبس بوده و میتواند از تحویل هر قسمت از مبیع تا دریافت ثمن آن خودداری نماید (Rajabpour, 2013) ولی در صورت مؤجل بودن، وی مکلف به انجام تعهد خود بوده و نمی‌تواند به استناد حق حبس، از تسلیم مبیع خودداری نماید، مگر در صورت اعسار خریدار و به استناد ماده ۳۸۰ قانون مدنی. در حقوق ما حق حبس مخصوص عوضین است و در مورد منافع و نمائات جریان ندارد ولی نباید این حق را محدود به ماده ۳۷۷ قانون مدنی در مورد مبادله مبیع و ثمن نمود. موضوع حق حبس می‌تواند تسلیم مال، انجام دو کار در مقابل هم، انجام کار در مقابل تسلیم مال یا خودداری از انجام کار باشد و حق حبس قابل تجزیه نیست. به نظر می‌رسد تجزیه حق حبس به تناسب موضوع آن به عدالت نزدیکتر باشد (Rajabpour, 2013). همانطور که می‌دانیم از خصوصیات یک قاعده حقوقی؛ جامعیت، مانعیت و انسجام است. با مطالعه ادله حق حبس و قلمرو اجرایی آن می‌توان ادعا کرد استفاده از این حق از طرف خریدار و توقف در پرداخت هر چند برای یک مدت کوتاه، خود مانعی است در پرداخت ثمن.

۳-۲- حق حبس در مقررات بیع بین المللی

مطابق بند ۱ ماده ۵۸ کنوانسیون در صورتیکه توافقی راجع به زمان پرداخت ثمن صورت نگرفته باشد، مشتری می‌تواند پرداخت ثمن را منوط به تسلیم مبیع از ناحیه فروشنده نماید؛ متقابلاً فروشنده

^۴ - بند ب، ماده ۳۱ ک.

^۵ - بند الف، ماده ۳۱ ک.

^۱ - Instalment sales

^۲ - خطر نرسیدن این اخطار مطابق ماده ۲۷ ک. بر عهده خریدار است.

^۳ - در این فرض طبق بند ۳ ماده ۵۸ ک. خریدار حق بازرسی کالا، قبل از پرداخت ثمن را دارد

این مورد مشابه موردی است که قرارداد متضمن حمل کالا است. در نتیجه زمانی که کالا در مقصد تحویل خریدار می‌شود، وی ملزم به پرداخت ثمن است. البته فروشنده می‌تواند تحویل کالا را منوط به پرداخت ثمن از ناحیه خریدار به متصدی حمل نماید. اگر فروشنده از این حق خود استفاده نکند، باید قبل از خریدار به تعهد خود عمل نماید (Safaei, 2022).

ششم) تسلیم کالا از طریق تحویل اسناد کالا

هرگاه پرداخت ثمن در قبال تحویل اسناد باشد^۱، با تحویل اسناد به بانک خریدار، کالا در اختیار خریدار قرار داده شده و ثمن باید پرداخت شود. منظور از اسناد، اسنادی است که تصرف کالا را ممکن می‌سازند و به عبارتی اسناد مالکیت کالا هستند (Safaei, 2022).

۴- فورس ماژور- قوه قاهره

۴-۱- فورس ماژور در حقوق ایران

اصطلاح قوه قاهره یا فورس ماژور در قانون مدنی به کار نرفته، ولی کلمات و عبارات دیگری که همین مفهوم را برساند در برخی مواد قانونی مدنی آمده است (Katouzian, 2019). فقها از قوه قاهره با واژه‌های دیگری نظیر «آفات سماوی»، «اسباب قهریه»، «تلف سماوی»، «عذر عام» و «عذر خاص»، یاد کرده‌اند (Taghizadeh, 2015; Taghizadeh & Seyyed, 2016; Ahmad Ali, 2014, 2016).

ماده «۲۲۷ قانون مدنی»^۲ از عبارت «فورس ماژور» و «قوه قاهره» ذکری به میان نیاورده است بلکه به جای آن‌ها کلمه «علت خارجی» را به کار برده است که منظور، کلیه عللی است که بیگانه از متعهد بوده و مقاومت در مقابل آن برای یک انسان عادی و متعارف مقدور نباشد (Taghizadeh, 2015). ماده «۲۲۹ قانون مدنی»^۳

تکمیل کننده ماده مذکور است برای احراز اینکه آیا حادثه خارج از حیطه اقتدار متعهد است، باید توان انسانی متعارف و آگاه، معیار قرار گیرد (Taghizadeh, 2015). در مورد مصادیق این قبیل حوادث و علل خارجی در دو ماده فوق ذکری نشده است، ولی با مراجعه به دیگر مواد قانون مدنی، از جمله ماده ۱۳۱۲ (بند ۲) و ماده ۴ قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی نوع این حوادث مشخص می‌شود. در این دو ماده حوادثی طبیعی از قبیل حریق، سیل، زلزله، غرق کشتی و جنگ از مصادیق حوادث غیر منتظره و فورس ماژور شناخته شده‌اند، بدیهی است، وقایع فوق فقط جنبه تمثیلی داشته و حصری نیستند (Katouzian, 2019). نکته دیگر اینکه این قبیل حوادث نباید منتسب به متعهد باشند و الا نمی‌توان از آن‌ها به عنوان حوادث غیر مترقبه یاد کرده و متعهد را از مسئولیت معاف دانست. البته مسئولیت متعهد به شرطی است که تقصیر وی منجر به وقوع حادثه شود، و الا اگر متعهد مرتکب تخلفی شود که در ایجاد حادثه مانع اجرای تعهد نقش نداشته باشد بازهم وی مسئولیتی در پرداخت خسارت نخواهد داشت^۴ (Safaei, 2022). در حقوق ایران نیز می‌توان گفت هرگاه به علت قوه قاهره، یکی از طرفین قرارداد نتواند تعهد خود را اجرا نماید و این تغذرمطلق و دائمی باشد، تعهد طرف دیگر ساقط و قرارداد منفسخ خواهد شد. قانونگذار ایران در مواد ۲۲۷ و ۲۲۹ قانون مدنی، حکم به عدم مسئولیت متعهد در صورت عدم اجرای تعهد به علت قوه قاهره کرده است، بدون اینکه به انفساخ عقد و سقوط تعهد در این مورد تصریح کند (Safaei, 2022). با وجود این از آنجا که بر حسب عقل و منطق، هیچ‌کس را نمی‌توان متعهد به امر غیرممکن دانست، هرگاه قوه قاهره موجب عدم امکان مطلق و دائمی اجرای قرارداد باشد، باید به انفساخ آن حکم کرد. مؤید

۳- ماده ۲۲۹ ق.م.ا. اگر متعهد به واسطه حادثه‌ای که رفع آن خارج از حیطه اقتدار اوست نتواند از عهده تعهد خود برآید محکوم به تأدیه خسارت نخواهد بود»

۴- ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی و ماده ۳۸۶ قانون تجارت

۱- Collection arrangement

۲- ماده ۲۲۷ ق.م.ا. «متخلف از انجام تعهد وقتی محکوم به تأدیه خسارت می‌شود که نتواند ثابت نماید که عدم انجام به واسطه علت خارجی بوده که نمی‌توان مربوط به او نمود»

در حقوق ایران اصل رضایی بودن قرارداد، از جمله بیع، پذیرفته شده است. این اصل در مواد ۱۹۱، ۱۹۳ و ۳۳۹ ق.م. ایران بیان شده است. بر همین اساس، اقاله بیع هم نوعی توافق است (Katouzian, 1997) و با اراده طرفین واقع می‌شود، هر چند درباره ماهیت آن که نوعی عمل حقوقی و قرار داد است یا خیر، اختلاف نظر وجود دارد و به این دلیل بطور کامل تابع قواعد عمومی قراردادها نیست، ولی از این جهت تابع آن بوده و اصل رضایی بودن در مورد آن حاکم است بنابراین علی الاصول اقاله با توافق طرفین قرار داد واقع می‌شود و نیاز به تشریفات خاص ندارد (Katouzian, 1997). ماده ۲۸۴ ق.م. در این زمینه مقرر می‌دارد: «اقاله به هر لفظ یا فعلی واقع می‌شود که دلالت بر بهم زدن معامله کند».

۵-۱-۱- ماهیت اقاله

اقاله، قرارداد به معنی واقعی کلمه نیست بلکه صرفاً تفاسخ معامله‌ای است که قبلاً انعقاد یافته است. بدین جهت نمیتوان تمام شرایط و آثار عقد را برای اقاله لازم دانست (همان). بعضی از فقهای امامیه به اختصار اقاله را در ردیف عقود شمرده اند (نجفی، ۱۳۱۴ ق، ص ۷۰۶). بدون اینکه به تحلیل ماهیت و شرایط و احکام آن در مقایسه با سایر عقود بپردازند. عده‌ای از فقهای امامیه معتقدند که نمی‌توان هیچگونه شرطی در ضمن اقاله درج کرد و این امر را نتیجه قرار داد نبودن اقاله دانسته اند. در حقوق مدنی ایران نیز به نظر می‌رسد که نمیتوان اقاله را مشروط به شرطی ساخت (Shahidi, 2018).

۵-۱-۲- آثار اقاله

- به وسیله اقاله
- بوسیله ابرا
- بوسیله تبدیل تعهد
- بوسیله تهاتر
- بوسیله مالکیت مافی الذمه

این نظر، موادی است که انفساخ قرارداد را درپاره‌ای موارد که اجرای تعهد به وسیله یکی از متعاملین غیر ممکن است شناخته است: ماده ۳۸۷ قانون مدنی^۱، تلف مبیع قبل از قبض را بر عهده بایع گذاشته و مشتری را از پرداخت ثمن معاف کرده است. ماده ۴۸۱ قانون مدنی نیز به بطلان اجاره در صورت خارج شدن عین مستاجر از قابلیت انتفاع حکم کرده است که بطلان در اینجا نزدیک به مفهوم انفساخ است (Safaei, 2022).

۴-۲- فورس ماژور در قراردادهای بازرگانی بین المللی

فورس ماژور معادل قوه قاهره یا قوه قهریه اصطلاحی در حقوق فرانسه است که به ظاهر برای اولین بار در قانون مدنی فرانسه (کد ناپلئون) به کار رفته است. سپس در کشورهای دیگر هم این لفظ یا ترجمه آن معمول شده و در حقوق بین الملل نیز به کار گرفته شده است (Safaei, 2022). این نظریه به طور خلاصه حاکی از آن است که یک قرارداد ممکن است به علت ناممکن شدن اجرای آن، به دلیل وقوع حادثه‌ای چیره گرکه به طور معمول برای طرفین قرارداد غیرقابل پیش‌بینی بوده است، به تشخیص دادگاه، منحل یا معلق تلقی گردد (Amon & Wanlton, 1976).

۵-۵- اقاله

اقاله، در لغت به معنای آزاد کردن و یا باز کردن چیزی است. در اصطلاح حقوقی، اقاله عبارت از منحل ساختن عقد با تراضی و توافق طرفین معامله^۲ (Shahidi, 2009). اقاله یکی از راههای سقوط تعهدات است که در ماده ۲۶۴ ق.م. پس از وفای به عهد ذکر شده است.^۳

۵-۱- اقاله در حقوق ایران

^۱- ماده ۳۸۷ ق.م. «اگر مبیع قبل از تسلیم بدون تقصیر و اهماال از طرف بایع تلف شود بیع منفسخ و ثمن باید به مشتری مسترد گردد...».

^۲- ماده ۲۸۳ ق.م. «بعد از معامله طرفین می‌توانند به تراضی، آن را اقاله و تفاسخ کنند».

^۳- ماده ۲۶۴ ق.م. تعهدات به یکی از طرق ذیل ساقط می‌شود:

- بوسیله وفای به عهد

اول: اقاله عقد را از زمان تشکیل منحل نمی‌سازد بلکه سبب انفساخ عقد از هنگام وقوع اقاله خواهد شد و اثر قهقروایی ندارد.

دوم: بوسیله اقاله، مورد معامله به مالکیت طرفی بر می‌گردد که قبل از عقد مالک بوده است و در صورت تلف، بدل آن به او مسترد خواهد شد (Shahidi, 2018).

۲-۵- اقاله و اصلاح قرار داد در حقوق بیع بین المللی

مطابق بند ۱ ماده ۲۹ک، قرارداد به صرف تراضی طرفین، قابل اصلاح و اقاله است. این اصل در راستای رد قاعده سنتی و کلاسیک کامن لا تنظیم شده است که مطابق آن هرگاه توافقی در جهت تغییر یا اصلاح تعهدات قراردادی صورت گیرد، در صورتی که در برابر آن عوض^۱ قرار داده نشده باشد لازم الاتباع و معتبر نخواهد بود (Honold, 1991).

بنابراین، از نظر کنوانسیون، قرارداد به صرف توافق طرفین اصلاح می‌گردد، این توافق ممکن است صریح باشد یا ضمنی (بند ۳ ماده ۱۸ک). و یا رویه عملی که بین طرفین استقرار یافته بر این امر دلالت کند. حتی اگر قرارداد بصورت کتبی باشد، این امر مانع از اصلاح یا اقاله آن (ماده ۹ک) بطور شفاهی نیست.^۲ با توجه به محتوای ماده ۲۹ک. بنظر می‌رسد که کنوانسیون، اصلاح و تعدیل قرار داد به لحاظ تغییر اوضاع و احوال را مجاز نمی‌داند، مگر اینکه این امر در قرارداد شرط شده باشد (Audit, 1990).

۶- ابراء

ابراء نیز از موضوعاتی است که در قانون مدنی به آن اشاره شده و علاوه بر اینکه در خصوص سقوط تعهدات است از موانع پرداخت ثمن در حقوق ایران می‌باشد و در حقوق تجارت بین الملل و اسناد بین المللی هم آمده که در زیر تبیین می‌گردد.

۶-۱- ابراء در حقوق ایران

ابراء در لغت به معنی پاک کردن و بیزار ساختن است و در اصطلاح حقوقی، برابر ماده ۲۸۹ قانون مدنی، «ابراء عبارت از این است که داین از حق خود به اختیار صرف نظر نماید.» چنان که از این ماده بر می‌آید، ابراء یک عمل حقوقی یک جانبه (ایقاع) است و احتیاج به رضایت مدیون ندارد: همین که بستانکار قصد خود را بر صرف نظر کردن از دین به نحوی از انحاء اعلام کند، دین ساقط می‌شود، اگر چه متعهد به آن راضی نباشد (Safaei, 2022).

۶-۱-۱- تفاوت ابراء با هبه طلب به مدیون

اول: ابراء وسیله اسقاط طلب است، در صورتیکه هبه طلب به مدیون که در ماده ۸۰۶ قانون مدنی ایران آمده است. موجب انتقال طلب از طلبکار به بدهکار خواهد بود.

دوم: ابراء ایقاع است، در حالی که هبه طلب به مدیون، عقد می‌باشد.

سوم: در هبه طلب به مدیون، طلب مورد عقد (طبق قاعده کلی عقود) باید معلوم و معین باشد، در صورتی که معلوم و معین بودن مورد ابراء لازم نیست (Shahidi, 2018).

۶-۱-۲ آثار ابراء

ابراء بطور لازم، سبب سقوط تعهد و آزادی ذمه مدیون در برابر داین می‌شود و پس از وقوع آن، بر خلاف موارد معمول در عقد هبه، طلبکار نمیتواند از ابراء رجوع و طلب خود را درخواست کند، مگر آنکه ابراء مشروط به شرطی شده باشد که با فرض اعتبار در صورت تخلف، داین حق رجوع خواهد داشت (همان). اثر ابراء بری الذمه شدن مدیون از دینی است که می‌باید به طلبکار پرداخت نماید و با عمل حقوقی ابراء از ناحیه دائن، دین مدیون ساقط می‌شود که دائن با اراده یک طرفه از حق خود به اختیار صرف نظر

نموده است (Abdipourfard & Abbasi Andavari, 2019).

¹ Consideration

(ماده ۱۱ بند ۲ ماده ۲۹ ک.)²

۶-۲- ابراء در اسناد بین المللی

در کنوانسیون بیع بین المللی کالا، از ابراء به عنوان یک نهاد حقوقی ذکری به میان نیامده ولی در سایر اسناد بین المللی مطرح شده است.

۶-۲-۱- در اصول حقوق قراردادهای اروپا (PECL)

ماده ۱۰۸-۱۰ با عنوان «ابرا یا سازش در تعهدات تضامنی» آمده است:

۱- هنگامیکه متعهد له ذمه یکی از متعهدین را ابراء کند یا با او سازش (مصالحه) نماید، سایر متعهدین تضامنی به میزان سهم آن متعهد از مسئولیت مبرا می شوند.

۲- در صورتی که شرط شده باشد، به موجب ابراء یا سازش، تمامی متعهدین از مسئولیت بری الذمه می شوند.

۳- در روابط داخلی بین متعهدین تضامنی، متعهدی که نسبت به سهم خود بری الذمه شده است فقط به میزان سهمی که در آن زمان داشته (زمان بری الذمه شدن) از مسئولیت مبرا می شود نه از سهام اضافی که ممکن است متعاقباً بر اساس ماده ۱۰۶-۱۰ مسئول پرداخت آن گردد (Habibi Dargah, 2021).

بر اساس اصل آزادی قراردادها، چنانچه متعهدین بخواهند، ابراء یا مصالحه، موجب براءة ذمه آنها شود. این امر در بند ۲ پیش بینی شده است. در این مورد قصد متعهد بایستی مبین بوده و احراز شود. شبیه این ماده در قانون مدنی ما طی ماده ۳۲۱ با این مضمون آمده که هر گاه طلبکار ذمه یکی از غابضین را نسبت به متعهد تضامنی ابرا کند حق رجوع به مسئولین دیگر ندارد زیرا در چنین وضعیتی دین (که بیش از یکی نیست) ساقط می شود همین وضعیت در صورتی صادق است که نسبت به دین تضامنی میان طلبکار و یکی

از مسئولین تضامنی مصالحه ای انجام شود که به موجب آن دین ساقط شده تلقی گردد (Shoarian & Torabi, 2012).

۶-۲-۲- در اصول قراردادهای تجاری بین المللی (PICC)

در خصوص ابراء به وسیله توافق، در ماده ۹-۱-۵ چنین آمده است: ۱- ذینفع تعهد می تواند با توافق با متعهد، وی را از حق خودش ابراء کند.

۲- ایجابی برای ابراء مجانی از یک دین در صورتی قبول شده محسوب می شود که متعهد، پس از مطلع شدن از آن ایجاب، بدون تأخیر آن را رد نکند.

اینکه در بند ۱- توافق متعهد را مطرح می کند به منزله این است که قبول باید صورت پذیرد، پس در این سند بین المللی، ابراء نوعی عقد معرفی شده که با اراده متعهد و متعهد له شکل می گیرد و باعث سقوط تعهد می شود، و در بند ۲- ماده مذکور تأخیر در قبول را از ناحیه متعهد جایز ندانسته در غیر این صورت چنانچه رد کند، ابراء محقق نمی شود.

لذا بجز مواردی که در دو ماده فوق ذکر شد، ابراء در اسناد بین المللی تعریف نشده و عنوان خاصی برای آن در نظر گرفته نشده است (Shoarian & Torabi, 2012).

۷- مالکیت ما فی الذمه

این عنصر حقوقی در حقوق داخلی مطرح است و در قانون مدنی ایران، مالکیت مافی الذمه به عنوان یکی از اسباب سقوط تعهدات یک ماده را به خود اختصاص داده است.^۱ بنابراین در کنوانسیون و سایر اسناد بین المللی عنوان نشده است.

۷-۱- منشأ مالکیت ما فی الذمه

منشأ مالکیت ما فی الذمه ممکن است قهری و یا ارادی و یا بالاخره قهری و ارادی باشد. فوت منشأ قهری مالکیت مافی الذمه و در

^۱ - ماده ۳۰۰ ق.م. مقرر می دارد: «اگر مدیون مالک ما فی الذمه خود گردد ذمه او بری می شود مثل اینکه اگر کسی به مورث خود مدیون باشد پس از فوت مورث دین او نسبت به سهم الارث ساقط می شود.

نتیجه، سبب سقوط تعهداتی است که بین وارث و مورث، موجود بوده است. منشأ ارادی مالکیت مافی الذمه عقد است که بین داین و مدیون تشکیل می‌شود و موجب انتقال طلب از داین به مدیون می‌گردد. مانند هبه طلب به مدیون^۱. وصیت و فوت موصی را، در مواردی که بین او و موصی له تعهدی موجود است و مورد وصیت جزء مشارع از ترکه می‌باشد، می‌توان منشأ ارادی و قهری مالکیت مافی الذمه دانست که سبب می‌شود تعهد فیما بین به نسبت سهم مورد وصیت، ساقط شود؛ زیرا می‌توان وصیت را که متکی به اراده موصی و موصی له می‌باشد^۲ به عنوان جزء ارادی و فوت موصی را به عنوان جزء قهری تشکیل دهنده منشأ مالکیت مافی الذمه معرفی کرد (Shahidi, 2018).

۷-۲- اثر مالکیت مافی الذمه

مالکیت مافی الذمه، مانند اسباب دیگر، سبب سقوط تعهد است. در اثر مالکیت مافی الذمه و اجتماع دو عنوان داین و مدیون در شخص واحد، تعهد رکن اصلی خود، یعنی تعدد طرف را از دست می‌دهد و زایل می‌شود (Shahidi, 2018).

بنابراین مهمترین اثر مالکیت مافی الذمه همان معدوم شدن موضوع تعهد است. در واقع علت سقوط تعهد در مالکیت مافی الذمه از بین رفتن تعهد و اجتماع دو عنوان در شخص واحد است. لذا می‌توان مالکیت مافی الذمه را مانعی برای پرداخت (انجام تعهد) تلقی نمود، بعبارت دیگر شخص نمی‌تواند در برابر خودش صاحب حق یا دین باشد.

۸-تهاتر

۸-۱-تهاتر در حقوق ایران

در قانون مدنی ایران^۳ تعریفی از تهاتر به عمل نیامده و صرفاً به بیان شرط و احکام مربوط به آن اکتفا شده است با ملاحظه آثار و

خصایص آن می‌توان تهاتر را چنین تعریف کرد: «تهاتر عبارت است از تساقط دو دین یا مجموع دیونی که دو شخص در برابر یکدیگر بعهده دارند تا میزان کمترین آن دو» (همان). برخی دیگر از حقوقدانان معتقدند: «تهاتر عبارت است از موضوع شدن دو دین از یکدیگر، تا حدی که با هم معادله نمایند» (Adl, 1964).

۸-۱-۱-انواع تهاتر

اول) تهاتر قهری: تهاتر هنگامی قهری است که خود به خود و بدون توافق طرفین تحقق یابد^۴. ماده ۲۹۶ قانون مدنی درباره شرایط تهاتر این ماده مقرر داشته است: «تهاتر فقط در مورد دو دینی حاصل می‌شود که موضوع آن‌ها از یک جنس باشد با اتحاد زمان و مکان تأدیه ولو به اختلاف سبب».

دوم) تهاتر قراردادی: هرگاه شرایط لازم برای تهاتر قهری جمع نباشد، چنانکه موضوع دو دین مختلف و یا زمان و مکان تأدیه متفاوت باشد، طرفین می‌توانند بر تهاتر و سقوط دیون متقابل خود تراضی نمایند^۵.

سوم) تهاتر قضایی: تهاتر قضایی به حکم دادگاه حاصل می‌شود و هنگامی پیش می‌آید که یکی از دو دین ثابت و دین دیگر مورد انکار باشد (Safaei, 2022).

۸-۱-۲-سابقه فقهی

مقررات مربوط به تهاتر مانند سایر مباحث (سقوط تعهدات) به ترتیبی که در قانون مدنی ایران آمده است، در کتب فقهی مبحث مستقلی به خود اختصاص نداده و قانون مدنی فرانسه اساس اقتباس نویسندگان مدنی ایران قرار گرفته است (Shahidi, 2009). در برخی ابواب فقهی آمده است تهاتر سبب سقوط دیون و به معنی «تقاص» می‌باشد (Muhaghiq Hilli, 1377).

۸-۱-۳-اثر تهاتر در حقوق ایران

^۴ - ماده ۲۹۵ ق.م.

^۵ - ماده ۲۹۸ ق.م.

^۱ - ماده ۸۰۶ ق.م.

^۲ - مواد ۸۲۶ و ۸۲۷ ق.م.

^۳ - ماده ۲۹۴ ق.م.

۸-۳-۱- شرایط تهاتر (ملزومات تهاتر)

ماده ۱۰۱-۱۳ اصول حقوق قراردادهای اروپا مقرر می‌دارد: «اگر دو نفر به یکدیگر مدیون باشند و تعهدات آن‌ها در برابر یکدیگر از یک نوع باشد هر یک از طرفین ممکن است دیون خود را در برابر دیون طرف دیگر تهاتر نماید. تا حدی که در زمان تهاتر طرف اول، الف: حق ایفای تعهد را داشته باشد، ب: بتواند اجرای تعهد طرف دیگر را درخواست نماید (Habibi Dargah, 2021).

۸-۳-۲- تهاتر دیون با ارزش متفاوت (خارجی)^۲

در مواردی که دین طرفین نسبت به یکدیگر از دو پول رایج متفاوت می‌باشد هر یک از طرفین ممکن است طلب خود را در برابر طلب دیگری تهاتر نماید مگر اینکه طرفین توافق نموده باشند که طرفی که اعلام تهاتر می‌نماید باید منحصرأ برای ایفای دین خود وجه رایج خاصی را بپردازد (Habibi Dargah, 2021).

۸-۳-۳- اثر تهاتر در اسناد بین المللی

ماده ۱۰۶-۱۳ اصول حقوق اروپا مقرر می‌دارد: «تا حدی که تعهدات همدیگر را پوشش می‌دهند، تهاتر، تعهدات مزبور را از زمان اخطار ساقط می‌کند.» بر اساس این ماده، تهاتر موجب سقوط هر دو تعهد تا حد تعهد کمتر می‌شود و این عمل حقوقی از زمان اخطار تهاتر مؤثر می‌شود (Lando & Beal, 2000).

۹- تبدیل تعهد

۹-۱- تبدیل تعهد در حقوق ایران

قانون مدنی ایران مقررات تبدیل تعهد را در دو ماده ۲۹۲ و ۲۹۳ بیان کرده است. تبدیل تعهد^۳ عبارت است از جایگزین ساختن تعهدی به جای تعهد دیگر. به این ترتیب، تعهد پیشین نابود می‌شود و تعهد جدید به جای آن بوجود می‌آید (Shahidi, 2009).

۹-۱-۱- ماهیت تبدیل تعهد

هر گاه دین هر یک از دو طرف مساوی دین طرف دیگر باشد، بر اثر تهاتر هر دو دین ساقط و ذمه هر دو مدیون در برابر یکدیگر آزاد می‌شود. در صورتی که دو دین مساوی نباشد، دو دین تا حد کمترین آن دو ساقط می‌گردد و مازاد دین بزرگتر، همچنان در ذمه مدیون آن باقی می‌ماند. با سقوط دو دین تضمینات آن دو نیز از بین می‌رود و هر گاه یکی از آن دو یا هر دو رهنی داشته باشد، رهن مزبور فک می‌شود و مال مرهون آزاد می‌گردد. (Shahidi, 2018).

تهاتر در حکم تأدیه دین و ایفای تعهد است؛ زیرا با تحقق آن، بستانکار به حق خود می‌رسد و ذمه بدهکار نسبت به دین برمی‌گردد. تهاتر که وسیله سقوط تعهدات است مانع پرداخت مکرر دیون، صرف وقت و هزینه ایفای تعهدات متقابل است.

۸-۲- تهاتر در حقوق تجارت بین الملل

روش‌های گوناگون تجارت متقابل را می‌توان به چندین گروه تقسیم کرد که برخی از آن‌ها از نوع تهاتری می‌باشد.

۸-۲-۱- معاملات تهاتری ساده

در «معاملات تهاتری^۱ ساده» کالاها و خدماتی که تقریباً از لحاظ ارزش برابر هستند با یکدیگر مبادله می‌شوند، بدون اینکه در این بین پول رد و بدل شود؛ و یا اینکه ضرورتی داشته باشد که برای تسهیل معامله موسسات اعتباری و مالی دخالت کنند (Shiravi & Safaei, 2019).

۸-۲-۲- قراردادهای تسویه تهاتری

قراردادهای تسویه تهاتری در واقع قراردادهای دوجانبه تجاری مالی است که بین دو دولت منعقد می‌شود و بر اساس آن طرفین توافق می‌کنند تا مبالغ معینی کالا یا خدمات را در یک دوره زمانی مشخص تبادل کنند بدون این که در این بین عملاً پولی رد و بدل کنند (Shiravi & Safaei, 2019).

۸-۳- تهاتر و اصول حقوق قراردادهای اروپا

³-La No Vation

¹ -barter

ماده ۱۰۲-۱۳ - اصول حقوق قراردادهای اروپا-²

از آنجایی که تبدیل تعهد متضمن پیدایش تعهد جدید است، با اراده یک طرف تحقق نمی‌پذیرد و نیازمند اراده دو طرف خواهد بود. بدین جهت، در بین اعمال حقوقی ماهیت قراردادی دارد (Shahidi, 2009).

۹-۱-۲- تبدیل تعهد از طریق تبدیل متعهد^۱

تعهد ممکن است در مواردی از طریق تغییر متعهد تبدیل یابد. در این وضعیت، نیز تعهد متعهد اصلی از بین می‌رود و ذمه او در برابر متعهد له آزاد می‌شود و بجای آن تعهد مشابه دیگری بر عهده متعهد جدید استقرار پیدا می‌کند (Shahidi, 2009).

۹-۱-۳- ایفای تعهد بوسیله غیر متعهد

عقد سبب ایجاد تعهد و تعهد، مسبب آن است (Bahrami Ahmadi, 2011). پرداخت دین بوسیله شخص مدیون بی شک موجب سقوط تعهد است، اما لازم نیست که دین همیشه بوسیله شخص مدیون پرداخت شود^۲ (Safaei, 2022).

۹-۱-۴- ضمان و حواله

در حقوق ایران، مواردی است که در آن شخص غیرمدیون با تشکیل عقد ضمان^۳ یا حواله^۴ به عنوان ضامن یا محال علیه، ابتدا دین مدیون را به ذمه می‌گیرد و متعهد به پرداخت آن می‌شود و سپس آنرا ایفا می‌کند. عقد ضمان، در حقوق مدنی ایران وفقه امامیه، سبب انتقال دین از ذمه مدیون به مذمه ضامن است؛ یعنی، با تشکیل آن ذمه مدیون در برابر داین آزاد و بجای آن ذمه ضامن مشغول می‌گردد (Shahidi, 2018). در فقه مذاهب دیگر اسلامی و نیز در بسیاری از سیستم‌های حقوقی دیگر عقد ضمان موجب انضمام ذمه ضامن به ذمه مضمون عنه در برابر داین یا مضمون می‌باشد و پس از تحقق عقد ضمان، ضامن و مدیون اصلی، نسبت به پرداخت دین مسئولیت تضامنی خواهند داشت و طلبکار می‌تواند برای دریافت طلب خود به هر یک از این دو

شخص یا به هر دو به نسبت مساوی یا غیرمساوی رجوع کند (Tabatabai, 1307). در عقد حواله نیز، دین از ذمه محیل به ذمه محال علیه منتقل می‌شود و ذمه مدیون اصلی در برابر طلبکار آزاد می‌گردد (Shahidi, 2018). در قانون تجارت سندی به نام برات پیش بینی شده است که با «حواله» در قانون مدنی شباهت کامل دارد (Katouzian, 2019). در تعریف برات گفته شده است: «سندی که بموجب آن صادر کننده حق مطالبه مبلغ معینی را از محال علیه به دارنده می‌دهد» (Ripert & Roblot, 1968).

۹-۲- تبدیل تعهد در تجارت بین الملل

در کنوانسیون بیع بین المللی مصوب ۱۹۸۰ هیچ نصی در خصوص تبدیل تعهد و یا پرداخت توسط ثالث وجود ندارد ولی در اصول حقوق قراردادهای اروپا به جایگزینی متعهد جدید و انتقال قرارداد اشاره شده است.

۹-۲-۱- جایگزینی متعهد جدید

در ماده ۱۰۱-۱۲ این سند بین المللی آمده است: «قواعد کلی حاکم بر جایگزینی (تبدیل تعهد از طریق تبدیل متعهد): شخص ثالث ممکن است قبول کند که با توافق متعهد و متعهد له بعنوان متعهد جدید جانشین متعهد اصلی گردد با این پیامد که ذمه متعهد اصلی بری گردد. متعهد له ممکن است از قبل نسبت به جانشینی متعهد در آینده توافق نماید. در چنین مواردی فقط زمانی که مطابق با توافق میان متعهد جدید و متعهد اصلی اظهاریه‌ای توسط متعهد جدید به متعهد له داده شود جانشینی اجرا خواهد شد (Habibi Dargah, 2021).

۹-۲-۲- انتقال قرارداد

در بند ۱ ماده ۱۰۲-۱۲ سند مذکور آمده است: «یک طرف قرارداد می‌تواند با شخص ثالث توافق نماید که آن شخص بعنوان طرف قرارداد جانشین او شود در چنین مواردی

^۳-ماده ۶۸۴ قانون مدنی

^۴-ماده ۷۲۴ قانون مدنی

^۱-No Vation par changement de debiteur

^۲ -ماده ۲۶۷ قانون مدنی

فقط جایی که طرف دیگر نسبت به این جانشین رضایت داشته باشد در نتیجه رضایت او، طرف بری الذمه گشته و انتقال قرارداد انجام می‌گیرد.» (Habibi Dargah, 2021)

۹-۲-۳- اعتبار اسنادی (ال سی)

در حقوق تجارت بین الملل، مهمترین و رایج ترین روش پرداخت بین المللی، اعتبار اسنادی و یا ال سی است (Shiravi & Safaei, 2019). اعتبار اسنادی، تعهدی مکتوب است که به موجب آن بانک گشاینده بنا به درخواست خریدار متقبل می‌شود و مبلغ مشخصی پول را ظرف مدت معین در مقابل دریافت اسناد مشخص و طبق دستورات مقرر خریدار به فروشنده پرداخت نماید (Shiravi & Safaei, 2019). دستور پرداخت یا حواله پرداخت در قرون ۱۲ به بعد و قرون وسطی استفاده می‌شد (Rajabpour, 2013).

۱۰- تلف مال مورد تعهد و ناممکن شدن عمل مورد تعهد

۱۰-۱- طرح موضوع

می‌دانیم که مورد تعهد ممکن است مال یا عمل (اعم از فعل و ترک فعل) باشد. حال، هرگاه قبل از انجام تعهد مالی که مورد تعهد بوده است تلف شود و یا عمل مورد تعهد غیرممکن گردد، تعهد مربوط به آن مال و عمل ساقط می‌گردد؛ زیرا عقلاً و قانوناً، تعهدی معتبر است و متعهدش را می‌توان ملزم به ایفای آن نمود که انجام آن مقدور باشد (Shahidi, 2018). در این مورد نه تنها تعهد به تسلیم مال و یا عمل ناممکن شده ساقط می‌شود، بلکه تعهد طرف مقابل به تسلیم عوض (در عقود معوض) نیز از بین خواهد رفت (Shahidi, 2018).

۱۰-۲- تلف مبیع قبل از تسلیم در حقوق ایران

(کل مبیع تلف قبل قبضه فهو من مال بايعه) ماده ۳۸۷ ق.م.چنین مقرر می‌دارد «اگر مبیع قبل از تسلیم، بدون تقصیر و اهمال از طرف بايع تلف شود بیع، منفسخ و ثمن باید به مشتری مسترد گردد...»

۱ - ماده ۳۸۸ ق.م.

هدف نهایی از خرید و فروش اینست که خریدار در برابر پولی که به فروشنده می‌دهد بتواند بر مبیع دست یابد (Katouzian, 2019). همین که مبیع تلف شود، چون تعهد خریدار به دادن ثمن مبنای خود را از دست داده است، از بین می‌رود و به خریدار باز می‌گردد. بازگشتن ثمن به خریدار در زبان حقوقی به انفساخ تعبیر می‌شود (Katouzian, 2019).

۱۰-۲-۱- آثار تلف مبیع پیش از تسلیم

اول: بیع به محض تلف، منفسخ می‌گردد و ثمن باید به مشتری برگردد و در صورتی که خریدار، آن را نپرداخته باشد، تعهد او به تأدیه ثمن ساقط خواهد شد. دوم: نمآت و منافع منفصل مبیع از لحظه تشکیل عقد تا هنگام تلف، متعلق به مشتری خواهد بود زیرا تا قبل از اینکه مبیع تلف شود، مالکیت خریدار نسبت به آن ثابت بوده و مالکیت نسبت به عین، ملازم با مالکیت نسبت به منافع است (Shahidi, 2018).

۱۰-۲-۲- نقص مبیع پیش از تسلیم

در صورتیکه مبیع قبل از تسلیم، ناقص شود، بیع منفسخ نیست و مشتری خواهد توانست معامله را فسخ کند^۱

۱۰-۲-۳- عیب مبیع پیش از تسلیم

عیب با نقص تفاوت دارد. نقص عبارت است از تلف جزء مانند شکستن چراغ اتومبیل ولی عیب، عبارت است از تغییر وضعیت در تمام یا قسمتی از مبیع، بدون اینکه جزیی از آن از بین رفته باشد. به موجب ماده ۴۲۵ ق.م. «عیبی که بعد از بیع و قبل از قبض در مبیع حادث شود در حکم عیب سابق است». یعنی مشتری خواهد توانست یا معامله را فسخ کند و یا آنکه از بايع، ارش بگیرد.^۲ (Shahidi, 2018)

۱۰-۳- انتقال ضمان معاوضی از منظر کنوانسیون بیع بین المللی

۱۰-۳-۱- طرح بحث

۲ - ماده ۴۲۲ ق.م.

۱- **تحریم:** در قانون مدنی ما در این خصوص نصی وجود ندارد و لی عناوین خاصی مثل: بازداشت و یا توقیف اموال بکار رفته به حکم دادگاه صورت می‌پذیرد که به نوعی تامین به نفع طرف مقابل می‌باشد و با تحریم متفاوت است

"تحریم" مختص قراردادهای بین المللی است و تحریم‌های بانکی و اقتصادی مهمترین آن می‌باشد که چنانچه از طرف دولتها و یا سازمان‌ها اعمال شود مانع بزرگی در پرداخت معاملات بین المللی بوجود می‌آید و در واقع آزادی تجارت بعلت ناامنی در پرداخت دچار اخلاص میشود و شاید بهترین راه کار در شرایط تحریمی؛ تجارت متقابل بدون دخالت پول و روشهای نوین معاملات تهاتری است که در تجارت بین الملل همواره مرسوم است.

۲- **مالکیت مافی الذمه؛** که در حقوق داخلی ما پیش بینی شده از موارد سقوط تعهدات است که از جنبه مثبت جزء موانع پرداخت ثمن محسوب میشود یعنی وجود این عنصر باعث شد که بدهکار بدون پرداخت بدهی از دین؛ بری شود. در حالیکه در کنوانسیون و سایر اسناد بین المللی چنین تصریحی وجود ندارد.

ب) موانع مشترک پرداخت ثمن

۱- **عدم تعهدات فروشنده؛** همان عدم تسلیم مبیع است که در حقوق داخلی آمده و علاوه بر آن عدم تسلیم اسناد و مدارک و انتقال مالکیت که در کنوانسیون بیع بین المللی ذکر شده است که ضمانت اجرای آن پس از حق حبس مراجعه به محکمه برای رفع تنازع پیش بینی شده هرچند به استناد اصل حاکمیت اراده و آزادی قراردادی، توافق بهترین راه حل در تعیین تعهدات فروشنده است.

۲- **حق حبس؛** علاوه بر اینکه خود به تنهایی از موانع اشتراکی پرداخت ثمن در حقوق داخلی و بیع بین المللی است و به صراحت پیش بینی شده، بعنوان ضمانت اجرای عدم تسلیم کالا از طرف بایع هم تعیین گردیده است.

۳- **فورس ماژور؛** از موانع غیرقابل پیش بینی می‌باشد و باعث عقیم شدن قرارداد می‌گردد و پرداخت ثمن را مختل می‌کند. لذا

از زمانی که کالا فروخته می‌شود، تا زمانیکه به بنگاه خریدار می‌رسد (به ویژه در قراردادهای بین المللی که بایع و مشتری در دو کشور مختلف اقامت دارند) ممکن است کالا با خطراتی مواجه شود؛ از قبیل غرق شدن کشتی یا سرقت محموله، یا مصادره آن و حتی ممکن است در این فاصله کالا تلف یا ناقص شود. حال این سؤال مطرح می‌شود که چه کسی باید این خطرات و خسارت را متحمل گردد؛ بایع یا مشتری؟ بر حسب اینکه تاریخ ضمان کالا به مشتری را چه زمانی بدانیم پاسخ به این سوال فرق می‌کند (Safaei, 2022).

۱۰-۳-۲- راه حل‌های مختلف

این تفکیک به وضوح در ماده ۳۶ و ۶۶ کنوانسیون بیان شده است (Schlechtriem, 1998). بطور کلی در رابطه با زمان انتقال ضمان معاوضی با خطر، سه راه حل کلی در حقوق داخلی وجود دارد:

اول: تاریخ انعقاد قرارداد: این راه حل در حقوق سوئیس مورد قبول قرار گرفته است (ماده ۱۸۵ قانون تعهدات) دوم: تاریخ انتقال مالکیت؛ این راه حل در حقوق فرانسه پذیرفته شده است (ماده ۱۱۳۸ قانون مدنی) سوم: زمان تسلیم مبیع؛ این راه حل در حقوق ایران پذیرفته شده است (ماده ۳۸۷ قانون مدنی). (همان)

نتیجه‌گیری

همانطور که بررسی شد ثمن معامله یکی از ارکان اصلی در معاملات داخلی و مراودات بین المللی است، بنابراین در هر قرارداد همانطور که مشتری تمایل دارد به مالکیت ثابت و مستمر بر مبیع، منطق و عدالت حکم میکند که بایع هم ثمن را بطور کامل و مطلق در اختیار بگیرد. لذا گاهی عوامل و موانعی باعث میشود که ثمن پرداخت نشود یا چنانچه پرداخت شد مسترد گردد و قرارداد را در گروگون سازد که این موانع به تناسب حقوق داخلی و خارجی میتواند بصورت اختصاصی یا مشترک باشد.

الف) موانع اختصاصی پرداخت ثمن

جدید میتوان ضمن بقاء معاملات به گسترش و استحکام آن تداوم بخشید.

۷- تلف مال مورد تعهد: از موانع پرداخت ثمن محسوب میشود و به استناد صدر ماده ۳۸۷ قانون مدنی چنانچه تلف قبل از تسلیم صورت بگیرد ثمن باید به مشتری مسترد گردد و ذیل ماده هم ضمان معاوضی را مطرح میکند که هم در حقوق داخلی و هم در کنوانسیون بیع بین المللی پذیرفته شده. البته در اتلاف پیش از تسلیم بوسیله شخص ثالث عقد منفسخ نمیشود و ثالث ضامن است همچنین در تلف پس از تسلیم، قرارداد منحل نمیشود و تلف از مال متعهده خواهد بود لذا با توجه به نتایج مذکور میتوان به پرسش‌های مطروحه اینگونه پاسخ داد که:

اولا: اجرای قرارداد و ایفاء تعهدات ناشی از آن اجباری است و هیچ یک از طرفین جز در موارد معین حق فسخ قرارداد را ندارند و برای بقاء قرارداد، با توجه به توافق طرفین میتوان به آن پایبند بود که خود مبین سه اصل اجباری بودن، لزوم و آزادی اراده است.

ثانیا: اگر بپذیریم که تثبیت مالکیت ثمن مستمر و دائمی است چنانچه پس از تأدیه، عواملی باعث تزلزل و خدشه در ثبات مالکیت ثمن (هرچند از طرف بایع) گردد؛ بعنوان موانع پس از پرداخت تلقی و در روند معاملات مؤثر است.

ثالثا: علی رغم اینکه برخی موانع منفی مثل تحریم ممکن است اثرات مخربی بر روابط تجاری افراد یا حتی اقتصاد کشور داشته باشد موانعی مثبتی هم وجود دارند که هرچند مانع پرداخت ثمن از ناحیه ی مدیون و بدهکار میشود لیکن باعث تعهد یا تشکیل قرارداد جدیدی میشود که به اعتماد متعاملین و امنیت معاملات منجر میگردد مثل: عقد حواله و ضمان در حقوق داخلی و پرداخت اعتبارات اسنادی (ال سی) در معاملات بین المللی.

رابعا: بررسی هریک از موانع پرداخت ثمن، مو شکافی و دقت در آن در واقع نوعی آسیب شناسی است که پیامد مثبتش رفع موانع و شناخت بهتر متعاملین در ایجاد و تشکیل قراردادهای حقوقی

اگر شرایط احتمالی آن در قرارداد لحاظ شود میتوان مواردی مثل تقلیل ثمن را مطرح کرد (که در قوانین داخلی و بیع و اسناد بین المللی پذیرفته شده) و از موارد تعدیل قراردادی بوده و به استحکام و ثبات قراردادها قوت میبخشد.

۴- تهاتر؛ و سیله سقوط تعهدات است و مانع پرداخت مکرر دیون میشود؛ و همچنین جلوگیری می کند از اتلاف وقت و هزینه ایفاء تعهدات متقابل و خطرات ناشی از جابجا شدن اموال نظیر سرقت و مفقود شدن. ضرورت این تاسیس حقوقی بخصوص برای بانک‌هایی که با یکدیگر بطور مستمر روابط پولی دارند بمنظور ساده کردن حقوق و تعهدات متقابل ایشان آشکار می باشد به همین جهت، اتاق تهاتر برای تنظیم و تشخیص روابط نهایی بین بانک‌ها براساس تهاتر نسبت به دیون و تعهدات ایشان در برابر یکدیگر تاسیس گردیده است.

۵- ابراء و اقاله: نیز به عنوان موانع اشتراکی پرداخت ثمن در قالب سقوط تعهدات در حقوق داخلی و مصالحه و اصلاح و اصلاح قرارداد در بیع بین المللی مطرح است.

۶- تبدیل تعهد؛ هرچند از موارد سقوط تعهدات می باشد و در تجارت بین الملل به صراحت سخنی به میان نیامده ولی از این جهت که تبدیل تعهد از طریق تبدیل متعهد نوعی ایفاء تعهد است و همانطور که گفته شد گاهی شخص غیرمدیون ذمه مدیون را بعهده میگیرد و مدیون اصلی بری میشود و منجر به تشکیل عقدی بنام حواله یا ضمان میگردد. که میتوان آنرا از موانع مثبت پرداخت در نظر گرفت. همچنین یکی از شیوه‌های پرداخت معاملات بین المللی روش اعتبار اسنادی است که در آن بانک گشاینده اعتبار متعهد میشود که در صورت ارسال کالا و ارائه اسناد کامل بوسیله فروشنده مبلغ مورد معامله که در اعتبار اسنادی معین شده به نیابت از خریدار پرداخت نماید. بنابراین وجه اشتراک هر دو سیستم پرداخت بوسیله غیرمدیون است که با تبدیل تعهد یا ایجاد قرارداد

پژوهش تمثیلی اند نه حصری. و بطور خلاصه باید گفت: موانع پرداخت ثمن ممکن است؛ عقد باشد یا ایقاع-حق باشد یا وقایع حقوقی، عوامل غیر قابل پیش بینی- یا حتی معاذیر قانونی.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

EXTENDED ABSTRACT

The legal principle that governs the transfer of ownership in sales contracts, both in Iranian domestic law and international commercial law, places central importance on the buyer's obligation to pay the purchase price. According to Article 362 of the Iranian Civil Code, the buyer becomes the owner of the sold property and the seller acquires ownership of the purchase price as soon as the contract is concluded. This reciprocal exchange constitutes the backbone of a valid sale contract, and its uninterrupted fulfillment is essential for contract performance. However, numerous voluntary, coercive, statutory, and unforeseeable obstacles can disrupt the payment of the price, thereby jeopardizing the enforceability or even the existence of a contract. Iranian legal scholars have traditionally discussed the nature and definition of "price" as an equivalent in exchange, with emphasis on timely and location-specific payment methods (Katouzian, 1997; Shahidi, 2018). In international trade, the complexity of cross-border transactions exacerbates the risk of non-payment due to political, economic, and logistical barriers. The role of recognized international currencies and mechanisms like letters of credit is critical in such settings (Shiravi & Safaei, 2019). Furthermore, sanctions, currency restrictions, and force majeure events can affect the buyer's ability or willingness to fulfill payment obligations, leading to the need for effective contractual

داخلی و بین المللی است؛ ضمن اینکه موارد دیگری هم هستند که در این خصوص قابل پژوهش هستند مثل: ضمان درک، خيارات منجر به فسخ (تدلیس، غبن، عیب)، معاملات فضولی، که مالک تنفیذ نمی کند و خریدار جاهل به فضولی بودن است. بیع فاسد و حتی عدم تعهدات خریدار (در جایی که باید تضمین دهد ولی به تعهدش عمل نمی نماید) محال علیه از طرف او تعهدی به پرداخت ثمن ندارد؛ نتیجه میگیریم موانع معرفی شده در این

remedies. This study identifies and classifies key barriers to the payment of price in both Iranian law and international commercial instruments such as the CISG, examining their implications for contract validity and party behavior.

The methodology of this study is fundamentally comparative and analytical. Legal documents, statutory provisions (such as the Iranian Civil Code), international instruments (specifically the CISG), and interpretive doctrines were reviewed systematically. Case law, commentaries, and international principles of commercial contracts were consulted to extract convergences and divergences. The research also incorporates theoretical and jurisprudential perspectives on legal constructs like "force majeure," "right of retention," and "novation." Iranian legal resources were examined in parallel with international documentation such as the PECL, PICC, and United Nations reports. A doctrinal approach was used to classify types of obstacles: legal (e.g., sanctions), contractual (e.g., default clauses), and practical (e.g., inability to access funds).

The study revealed ten primary categories of payment barriers. First, sanctions were identified as the most influential extralegal obstacle, particularly in international sales where payment clearance is hindered by financial blacklists and banking restrictions (Abdollahi & Foroutan Jezi, 2019; Ansari & Mohammad Ali, 2007). Second, non-

performance by the seller, such as failure to deliver goods or provide accurate documentation, was noted as a justifiable reason for withholding payment (Safaei, 2022). Third, the buyer's right of retention (ḥabs) was a legally recognized form of passive non-payment, acknowledged both in Iranian jurisprudence and in Article 58 of the CISG (Schlechtriem, 1998). Fourth, force majeure events such as natural disasters or war disrupted contractual performance and excused payment under Articles 227 and 229 of the Iranian Civil Code (Taghizadeh, 2015). Fifth, mutual rescission (iqāla) was classified as a voluntary payment impediment, converting the parties' obligations and thereby extinguishing the original payment duty (Shahidi, 2009). Sixth, debt release (ibrā') was analyzed as a unilateral act that invalidated the debtor's duty to pay (Abdipourfard & Abbasi Andavari, 2019). Seventh, ownership unification (mā fī al-dhimma) emerged as a doctrinal reason for discharge of payment, whereby creditor and debtor became legally identical and the debt extinguished (Shahidi, 2018). Eighth, set-off (tahātor) was noted as a legal mechanism of mutual debt cancellation applicable under both domestic and international frameworks (Esfandiari, 2019). Ninth, novation and performance by third parties were found to substitute obligations under Iranian law and European contract principles (Habibi Dargah, 2021). Finally, the destruction of the subject matter or performance impossibility led to automatic discharge of reciprocal payment obligations (Shahidi, 2018).

The comparative analysis of payment barriers in Iranian and international legal systems reveals both doctrinal convergence and operational divergence. In Iranian law, while the legal foundation for payment obligations is deeply rooted in classical contract doctrines, practical enforcement is shaped by banking limitations, judicial interpretations, and socio-

economic factors. The impact of international sanctions on payment processes has been significant, as evidenced by reduced financial integration and the inefficacy of traditional remedies in the face of SWIFT exclusion (Kimasi et al., 2016). The role of right of retention provides a unique mechanism for the buyer to protect contractual equilibrium; however, its scope remains narrow in international law where performance is often compartmentalized. The inclusion of force majeure and ibrā' reflects the evolution of Iranian jurisprudence toward recognizing the socio-political context of commercial obligations. On the other hand, international frameworks like the CISG, PECL, and PICC emphasize flexibility, procedural fairness, and alignment with global norms. The CISG's preference for functional performance over rigid formalism is especially evident in provisions on seller obligations, non-conformity of goods, and damage recovery (Audit, 1990). Concepts such as novation and set-off are interpreted with greater commercial pragmatism in international documents than in Iranian law, which tends to anchor its interpretations in textualist traditions. Notably, the interaction of contractual autonomy and mandatory rules creates a dynamic interface where parties may modulate their rights and duties, provided public policy limits are respected. The evidence underscores that while payment barriers are frequently seen as threats to contractual continuity, they can also function as regulatory instruments that balance power asymmetries between parties. This dual nature necessitates careful legal drafting and anticipatory risk management strategies, especially in cross-border commercial agreements.

Conclusion

In conclusion, the study confirms that identifying and classifying the barriers to payment in sale contracts—be they legal,

political, or circumstantial—plays a crucial role in safeguarding contract validity and party obligations. Iranian and international legal systems, while differing in terminology and legal culture, ultimately aim to maintain commercial order and equitable risk distribution. This convergence suggests the feasibility of harmonized legal reforms and supports broader efforts in legal harmonization across jurisdictions.

References

- Abdipourfard, E., & Abbasi Andavari, M. T. (2019). Release and Guarantee in Compromise Contracts. *Judicial Legal Perspectives Quarterly*, 24(87).
- Abdollahi, M. J., & Foroutan Jezi, S. (2019). Banking Sanctions in Light of International Law Principles. *Journal of Financial Law Studies*.
- Adl, M. (1964). *Civil Law*.
- Agustia, D., Muhammad, N. P. A., & permatasari, Y. (2020). Earnings management, business strategy, and bankruptcy risk: evidence from Indonesia. *Heliyon*, 6(2), e03317. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e03317>
- Amon, & Wanlton. (1976). *introduction to French low* (Vol. 3). Oxford University press.
- Ansari, M., & Mohammad Ali, T. (2007). *Encyclopedia of Private Law*. Mehrab Fekr Publications.
- Ansarian, M. (2012). *International and Unilateral Sanctions Against Iran from the Perspective of Human Rights: Their Effects on Economic Rights and Development* Payame Noor University].
- Audit, B. (1990). *La vente internationale de merchandises*. L.G.D.Y.
- Bahrami Ahmadi, H. (2011). *Law of Obligations and Contracts*. Imam Sadeq University Publications.
- Dargahi, B. (2010). Clinton's offer New Tactic in iran sanctions.
- Ebrahimi, S. N., & Shadi, O. (2012). The Effects of Sanctions on the Implementation of Commercial Contracts. *Scientific-Research Biannual Journal of Civil Law*.
- Emami, S. H. (1992). *Civil Law*. Islamiyyah Publications.
- Esfandiari, T. (2019). Comparative Study of Set-Off in Iranian Law and Principles of International Commercial Contracts. *Vakil Modafeh Journal*.
- Evans, G., & Tunam, J. (2002). *Dictionary of International Relations*. Mizan Publishing.
- Fakhar Tousi, M. (2006). *In the Presence of Sheikh Ansari (Explanation of the Rules of Options)* (Vol. 10ER -).
- Ghamami, S. M. M. (2013). Anti-Legal Discourse Analysis of U.S. Sanctions Against Iran. *Islamic Human Rights Studies Quarterly*, 2(4).
- Ghasemzadeh, S. M. (2006). *Principles of Contracts and Obligations*. Dadgostar Publishing.
- Ghestin, y., & Desche, B. (1990). *Traite escontrats, La vente*. L.G.D.Y.
- Habibi Dargah, B. (2021). *Principles of European Contract Law*. Majd Publications.
- Haghighi, M. (2017). *International Trade*. University of Tehran Press.
- Honnold, y. (1991). *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations convention* (Vol. 3).
- Jafari Langroudi, M. J. (1999). *Legal Terminology*. Ganj Danesh Publications.
- Katouzian, N. (1997). *General Rules of Contracts* (Vol. 2). Publishing CompanyER -.
- Katouzian, N. (2019). *Specific Contracts* (Vol. 4). Ganj Danesh Publications.
- Kausch, H. G., & Boy, c. (1982). *Encyclopedia of public international law*. North- Holland publishing co.
- Khansari, S. A. (1405). *Jame' al-Madarik fi Sharh al-Mukhtasar al-Nafi'* (Vol. 3). Esmaeilian Institute.
- Khomeini, R. (1984). *Kitab al-Bay'* (Vol. 5). Esmaeilian Institute, Qom.
- Kim Richard, N. (1989). international Sanctions as international punishment. *International Organization*, 43(2). <https://doi.org/10.1017/S0020818300032926>
- Kimasi, M., Ghafari Nejad, A. H., & Rezaei, S. (2016). The Impact of Banking System Sanctions on Their Profitability. *Journal of Monetary and Banking Research*, 9(28ER -).
- Lando, O., & Beal, H. (2000). *The principles of European Contract Law parts I and II, prepared by the commission on Euro pean contract Law*. Kluwer Law International.
- Matam, F. J. (2020). *UN Sanctions and the Rule of Law*. Mizan Legal Foundation.
- Moein, M. (2007). *Moein Dictionary*. Rah Noor Publications.
- Muhaqqiq Hilli, A. a.-Q. (1377). *Sharayi' al-Islam*. Islamic Scientific Library.
- Panahi, M. (2018). The Nature of the Rule of Rescission in Civil Law in Light of the Theories of Imami and Sunni Jurists. *Journal of Humanities and Cultural Studies Research Institute*(30).
- Rahpeyk, H., Shabani Kandsari, H., & Saatchi, A. (2015). The Evolution of the Nature of Rescission in Islamic and Iranian Law with a Comparative Study in English and French Law. (70).
- Rajabpour, R. (2013). *Payment Methods in International Transactions*. Dadgostar Publishing.
- Ripert, & Roblot. (1968). *Traite elementaire de Droit commercial* (Vol. 1).
- Safaei, S. H. (2022). *International Sales Law*. University of Tehran Press.

- Schlechtriem, P. (1998). *Commentary on the UN convention on the International Sale of GOODS*. oxford university press.
- Seyyed Norani, S. M. R., Ebadi, M., Amini, A., & Taghavi Fard, S. M. T. (2019). The Impact of Economic Sanctions on the Efficiency of Iranian Banks. *Strategic Studies Journal of Basij*(83).
- Shahbaz Ghahfarokhi, S. (2021). Ownership of Debt and Its Effect on Third Parties. *Scientific Quarterly of Ara*(6).
- Shahidi, M. (2009). *Obligations, Civil Section 3*. Majd Publications.
- Shahidi, M. (2018). *Specific Contracts 1*. Majd Publications.
- Shiravi, A., & Safaei, S. H. (2019). *International Trade Law General Rules of Contracts*. SAMT Publications Mizan Publications.
- Shoarian, E., & Torabi, E. (2012). *Principles of European Contract Law and Iranian Law*. Forouzesh Publications.
- Sotoudeh Tehrani, H. (2012). *Commercial Law* (Vol. 4). Dadgostar Publishing.
- Tabatabai, S. A. (1307). *Riyadh al-Masa'il, Kitab al-Zaman*.
- Taghizadeh, E. (2015). *Maritime Transport Law*. Majd Publications.
- Taghizadeh, E., & Seyyed Ahmad Ali, H. (2014). *Property and Ownership Law, Civil Section 2*. Majd PublicationsER -.
- Taghizadeh, E., & Seyyed Ahmad Ali, H. (2016). *Civil Liability (Compulsory Guarantee)*. Payame Noor University Publications.
- Wang, J., Yang, J., Iverson, B. C., & Kluender, R. (2020). Bankruptcy and the COVID-19 Crisis. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3690398>
- Zehrani, M. (1997). Economic Sanctions: From Theory to Practice. *Foreign Policy Journal*(1).
- Zhang, Y., Liu, R., Heidari, A. A., Wang, X., Chen, Y., Wang, M., & Chen, H. (2021). Towards augmented kernel extreme learning models for bankruptcy prediction: algorithmic behavior and comprehensive analysis. *Neurocomputing*, 430, 185-212. <https://doi.org/10.1016/j.neucom.2020.10.038>